

Shahid Bahonar
University of Kerman

Iranian
Accounting Association

Audit Partner Narcissism and Audit Reporting Delay: The Role of Tenure and Report Lag

Seyed Aliakbar Teymorian¹, Mehdi Maranjory², Razieh Alikhani³ and Nemat Rostami⁴

1. Department of Accounting, Cha. C., Islamic Azad University, Chalous, Iran. **Email:** seyed_aliteimorian@yahoo.com
2. **Corresponding Author**, Department of Accounting, Cha. C., Islamic Azad University, Chalous, Iran. **Email:** mr.maranjory@gmail.com
3. Department of Accounting, Cha. C., Islamic Azad University, Chalous, Iran. **Email:** alikhani_r2@yahoo.com
4. Department of Accounting, Cha. C., Islamic Azad University, Chalous, Iran. **Email:** nrostami60@iauc.ac.ir

Article Info

A B S T R A C T

Article Type:

Research Article.

Article History:

Received: 24 September 2024

Received in revised form: 9 December 2024

Accepted: 4 January 2025

Available online: 28 May 2026

Keywords:

Audit Partner Narcissism,
Audit Report Lag, of Audit Partner Tenure,
Audit Partner Busyness.

JEL Classification:

M40, M42.

Objective: To examine the relationship between audit partners' narcissism and audit report lag, considering the moderating role of audit partner tenure and workload multiplicity.

Method: To investigate this objective, three hypotheses were developed. Based on the conditions considered for sample selection, 172 companies were selected using the systematic elimination method over the period from 2015 to 2021, and their data were collected and analyzed using multiple regression for panel data with the fixed effects method through EViews software.

Results: The narcissism of the first audit partner and the second audit partner does not have a significant relationship with audit report lag, and partner tenure and workload multiplicity cannot moderate this relationship. The findings are somewhat different for the index based on the use of first and last names in signatures. While the narcissism of the first audit partner does not have a significant relationship with audit report lag, the narcissism of the second audit partner leads to greater delay in issuing the audit report, and audit partner tenure and workload multiplicity do not have a significant effect on this relationship.

Conclusion: It is recommended that audit firms periodically assess the personality traits of audit partners and employees, particularly their narcissism, in an effort to reduce the time interval between the fiscal year-end date and the audit report date. By reducing the time required to complete the audit process, fewer resources are consumed for the audit engagement, and audit firms can not only reduce the cost of service delivery but also issue audit reports on time in order to enhance client satisfaction.

Cite this article: Teymorian, S. A., Maranjory, M., Alikhani, R., & Rostami, N. (2026). Audit partner narcissism and audit reporting delay: The role of tenure and report lag. *Journal of Accounting Knowledge*, 17(2), 157-184. <https://doi.org/10.22103/jak.2025.24083.4097>

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

© The Author(s).

Introduction

Timeliness of financial information is considered one of its most important qualitative characteristics. The timeliness of financial reports is essential to ensure the relevance and usefulness of financial information for investors and shareholders. Therefore, financial information is highly sensitive to the passage of time, and the longer the time interval between the end of the financial year and the publication date of the audit report, the less valuable the information becomes. However, this time interval is spent by the auditor reviewing the financial statements and is one of the factors affecting audit quality, which is reflected in audit report lag.

One of the personality traits of audit partners that has recently received considerable attention is the narcissism of audit firm partners. Narcissism has increased among auditors who are members of the CPA community, and audit partners reportedly exhibit the highest narcissism scores, which may be reflected in their audit work. Narcissism can be characterized by self-importance, lack of empathy, an excessive need for admiration, and attitudes of superiority and entitlement that affect an individual's professional and job performance.

Audit partner narcissism affects two categories: auditor independence and auditor competence. Although narcissism itself is neither inherently good nor bad and may have both positive and negative consequences, it should nevertheless be controlled. Therefore, researchers should seek to better understand the effects of audit partner narcissism on audit characteristics and, by strengthening its positive aspects, propose appropriate mechanisms to reduce or avoid the potential negative effects of this personality trait. Accordingly, the purpose of this research is to investigate the relationship between audit partners' narcissism and audit report lag, considering the role of audit partner tenure and busyness.

Method

This research is applied in terms of purpose and correlational and ex post facto in terms of methodology. The statistical population of this research consists of firms listed on the Tehran Stock Exchange during the years 2015 to 2021. Data from 172 firms were selected using the systematic elimination method, and the hypotheses were tested using multiple regression for panel data, employing the fixed effects method through EViews software. In this research, two indicators—signature size and the use of first and last names in the signature—were used to measure audit partner narcissism.

Results

The results of the research, using the signature size index, indicate that the narcissism of both the first and second audit partners has no significant relationship with audit report lag. Moreover, partner tenure and busyness do not moderate this relationship. The findings are slightly different for the index based on the use of first and last names in the signature. While the narcissism of the first audit partner has no significant relationship with audit report lag, the narcissism of the second audit partner leads to a longer audit report lag. Furthermore, audit partner tenure and busyness do not have a significant effect on this relationship.

In addition, the results of the supplementary test, using the average narcissism of the audit partners, indicate that higher levels of audit partner narcissism, measured by the use of first and last names in the signature, lead to a longer time interval between the financial year-end date and the audit report date, while tenure has an inverse effect on this relationship.

Conclusions

Audit firms are advised to periodically assess the personality characteristics of audit partners and employees, especially narcissism, in an effort to reduce the time gap between the financial year-end date and the audit report date. By reducing the time required for the audit process,

fewer resources are consumed for audit engagements, enabling audit firms not only to reduce service delivery costs but also to issue audit reports on time and enhance client satisfaction.

According to the findings of the research hypotheses, it is recommended that audit firms periodically examine the personality traits of audit partners and employees, particularly narcissism, in order to help reduce the reporting lag between the end of the financial period and the audit report date. By reducing the time spent on the audit process, fewer resources are allocated to audit engagements, allowing audit firms to reduce costs, increase profitability, and strengthen their competitive position relative to other audit firms.

It is also recommended that companies requesting audit services, in addition to considering the characteristics of the audit firm itself, evaluate the characteristics of audit partners—especially personality traits such as narcissism—and incorporate these factors into auditor selection decisions. This is because part of the delay in the timely submission of financial statements may be attributable to the narcissism of audit partners. In doing so, companies may avoid the negative consequences associated with delayed financial reporting and potentially incur lower audit fees due to reduced audit effort.

Overall, the results of this research provide important insights for the country's financial decision-making institutions, such as the Society of Certified Public Accountants, the Audit Organization, and the Securities and Exchange Organization. In addition, the findings contribute to a more accurate understanding of the nature and determinants of audit report lag. The findings also have important implications for auditors, capital market participants, and researchers. Finally, this research opens avenues for future studies.

Author Contributions

Mehdi Maranjory: Conceptualization, methodology, supervision, project administration, writing—review and editing. **Razieh Alikhani and Nemat Rostami:** Validation, manuscript consultation. **Seyed Aliakbar Teymorian:** Resources, data curation, software, formal analysis, investigation, visualization, writing—original draft preparation, writing—review and editing.

Data Availability Statement

Due to confidentiality considerations, the raw data of this study cannot be made publicly available. However, all aggregated results and statistical analyses have been fully reported in the article and constitute the basis of the study's conclusions.

Acknowledgements

We would like to thank all those who contributed to the design and completion of the questionnaire by providing advice and participation.

Ethical Considerations

The study was approved by the Ethics Committee of the University of ABCD (Ethical code: IR.UT.RES.2024.500). The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

خودشیفتگی شرکای حسابداری و تأخیر در ارائه گزارش حسابداری: نقش دوره تصدی و تعدد کاری

سید علی اکبر تیموریان^۱، مهدی مران جوری^۲، رضیه علی خانی^۳ و نعمت رستمی^۴

۱. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. seyed_aliteimorian@yahoo.com
۲. نویسنده مسئول، گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. mr.maranjory@gmail.com
۳. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. alikhani_r2@yahoo.com
۴. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. nrostami60@iauc.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: بررسی ارتباط بین خودشیفتگی شرکای حسابداری و تأخیر در ارائه حسابداری با توجه به نقش دوره تصدی و تعدد کاری شریک حسابداری.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی.

روش: جهت بررسی این هدف سه فرضیه تبیین و بر اساس شرایط در نظر گرفته برای انتخاب نمونه، ۱۷۲ شرکت به روش حذف سیستماتیک طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ انتخاب و اطلاعات آنها جمع‌آوری و با استفاده از رگرسیون چندگانه برای داده‌های تابلویی، به روش اثرات ثابت، از طریق نرم‌افزار ایویوز آزمون گردیده است.

تاریخ‌ها:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۷/۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۹/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۵/۳/۷

یافته‌ها: خودشیفتگی شریک اول حسابداری و شریک دوم حسابداری ارتباط معناداری با تأخیر در ارائه گزارش حسابداری ندارد و دوره تصدی و تعددکاری شریک هم نمی‌تواند این رابطه را تعدیل نماید. یافته‌ها برای شاخص استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا کمی متفاوت است، در حالیکه خودشیفتگی شریک اول حسابداری ارتباطی معنادار با تأخیر در ارائه گزارش حسابداری ندارد، خودشیفتگی شریک دوم حسابداری منجر به تأخیر بیشتر در ارائه گزارش حسابداری می‌شود، و دوره تصدی و تعددکاری شریک حسابداری دارای اثر معناداری بر این رابطه نیستند.

واژه‌های کلیدی:

خودشیفتگی شرکای حسابداری، دوره تصدی شرکای حسابداری، تعدد کاری شرکای حسابداری، تأخیر در ارائه گزارش حسابداری.

نتیجه‌گیری: به مؤسسه‌های حسابداری توصیه می‌شود با بررسی دوره‌ای ویژگی‌های شخصیتی شرکای حسابداری و کارکنان بویژه خودشیفتگی آنها سعی کنند فاصله زمانی بین تاریخ پایان دوره مالی و تاریخ گزارش حسابداری را کاهش دهند، چرا که با کاهش زمان انجام فرآیند حسابداری، منابع کمتری برای پروژه حسابداری صرف می‌شود و مؤسسات حسابداری می‌توانند علاوه بر صرفه جویی در بهای تمام شده ارائه خدمات، در راستای جلب رضایت مشتریان گزارش حسابداری را نیز به موقع صادر نمایند.

طبقه‌بندی JEL:

M40, M42.

استناد: تیموریان، سید علی اکبر؛ مران جوری، مهدی؛ علی‌خانی، رضیه و رستمی، نعمت (۱۴۰۵). خودشیفتگی شرکای حسابداری و تأخیر در ارائه گزارش حسابداری: نقش دوره تصدی و تعدد کاری. *مجله دانش حسابداری*، ۱۷(۲)، ۱۵۷-۱۸۴. <https://doi.org/10.22103/jak.2025.24083.4097>

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

© نویسنده/ نویسندگان.

۱- مقدمه

امروزه با پیچیده شدن ساختار حاکمیتی شرکت‌ها و افزایش هزینه‌های نمایندگی، نیاز به حسابرس مستقل توسط سهامداران به طور فزاینده‌ای افزایش پیدا کرده است (صفرزاده و همکاران، ۱۴۰۲) و به موقع بودن اطلاعات مالی از مهم‌ترین ویژگی‌های کیفی آن تلقی می‌گردد. به موقع بودن گزارش‌های مالی برای اطمینان از مربوط بودن و سودمندی اطلاعات مالی برای سرمایه‌گذاران و سهامداران ضروری است (هیئت استانداردهای حسابداری مالی^۱، ۲۰۱۰)، بنابراین، اطلاعات مالی از حساسیت بالایی نسبت به گذشت زمان برخوردارند و هرچه فاصله زمانی بین پایان سال مالی و تاریخ انتشار گزارش حسابرسی^۲ طولانی‌تر باشد، از ارزش اطلاعاتی آن کاسته می‌شود. با این حال این فاصله زمانی از سوی حسابرس صرف رسیدگی صورت‌های مالی شده (باجاری و همکاران^۳، ۲۰۲۳) و یکی از عوامل اثرگذار بر کیفیت حسابرسی است (بمبر و همکاران^۴، ۱۹۹۳) که اشتون و همکاران^۵ (۱۹۸۷) این فاصله زمانی را به عنوان تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی تعریف نمودند.

حسابرس از نبود تحریف بااهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه، در صورت‌های مالی به عنوان یک مجموعه واحد، اطمینانی معقول کسب می‌کند و به صورت‌های مالی اعتباربخشی می‌نماید (پاراحمدی و غلامزاده‌لداری، ۱۴۰۳). تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، مربوط بودن (مانند: ویتورث و لمبرت^۶، ۲۰۱۴) و محتوای اطلاعاتی صورت‌های مالی را کاهش می‌دهد (هاکانسون^۷، ۱۹۷۷؛ گیولی و پالمون^۸، ۱۹۸۲؛ چمبر و پنمن^۹، ۱۹۸۴ و کراس و شرودر^{۱۰}، ۱۹۸۴)، و باعث افزایش عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه می‌شود (مانند: بمبر و همکاران، ۱۹۹۳)، در نتیجه با افزایش احتمال افشای اطلاعات به نفع سهامداران عمده، انتشار اطلاعات (اویوسو- آنسا^{۱۱}، منجر به ایجاد عدم اطمینان در ارتباط با تصمیم‌های سرمایه‌گذاری می‌شود (یابواه و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۳) و اعتماد سرمایه‌گذاران را کاهش و بدین ترتیب با توجه به پیامدهای تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی بررسی عوامل اثرگذار بر این متغیر حائز اهمیت است (اتریج و همکاران^{۱۳}، ۲۰۰۶).

شرکای حسابرسی از عوامل مؤثر و اصلی تأخیر در ارائه گزارش محسوب می‌شوند؛ چرا که شریک حسابرسی، فردی است که علاوه بر عهده‌داری مسئولیت برنامه‌ریزی و اجرای حسابرسی (لیت و همکاران^{۱۴}، ۲۰۱۴) تصمیم‌گیری در مورد جنبه‌های مختلف فرآیند حسابرسی (فرگوسن و همکاران^{۱۵}، ۲۰۰۳)، نوع گزارش حسابرسی صادر شده برای مشتری را تعیین می‌نماید (چین و چی^{۱۶}، ۲۰۰۹)؛ نقش شرکای حسابرسی در مؤسسات حسابرسی مشابه نقش مدیران در عملکرد شرکت‌ها است، این بدان معناست که کیفیت خدمات حسابرسی توسط شرکای حسابرسی تعیین می‌شود، نه مؤسسات حسابرسی (حیب و همکاران^{۱۷}، ۲۰۱۹).

^۱ Financial Accounting Standards Board (FASB)

^۲ به دلیل محدودیت در دسترس بودن گزارش‌های مالی فراتر از صورت‌های مالی، انتشار به موقع این صورت‌های مالی در بازارهای نوظهور برای اطمینان از جریان ثابت سرمایه حیاتی است. با این حال، طبق مقررات و قوانین، یک شرکت فقط می‌تواند صورت‌های مالی تأیید شده توسط حسابرسان خارجی خود را منتشر کند (یابواه و همکاران، ۲۰۲۳). به عبارت دیگر، طولانی شدن زمان انتشار گزارش‌های مالی با طولانی شدن عملیات حسابرسی رابطه دارد و به صورت مترادف در ادبیات گزارشگری مالی به کار گرفته می‌شود.

^۳ Bajary, Shafie & Ali

^۴ Bamber, Bamber, & Schoderbek

^۵ Ashton, Willingham, & Elliot

^۶ Whitworth & Lambert

^۷ Hakansson

^۸ Givoly & Palmon

^۹ Chambers & Penman

^{۱۰} Kross, & Schroeder

^{۱۱} Owusu-Ansah

^{۱۲} Yeboah, Addai & Appiah

^{۱۳} Ettredge, Li, & Sun

^{۱۴} Litt, Sharma, Simpson & Tanyi

^{۱۵} Ferguson, Francis & Stokes

^{۱۶} Chin & Chi

^{۱۷} Habib, Bhuiyan & Sun

یکی از ویژگی‌های شخصیتی شرکای حسابرسی که اخیراً بسیار مورد توجه قرار گرفته، خودشیفتگی شرکای مؤسسات حسابرسی است. خودشیفتگی در میان حسابرسانی که عضو جامعه حسابداران رسمی هستند، افزایش یافته است (مانند: لیندکوئیست^۱، ۲۰۰۸) و شرکای حسابرسی در این میان از بالاترین امتیاز خودشیفتگی برخوردارند (مانند: آکیرز و همکاران^۲، ۲۰۱۴) که ممکن است در کار حسابرسی خود آن را بروز دهند. خودشیفتگی را می‌توان به‌عنوان خود بزرگ‌بینی، فقدان همدلی، نیاز مفرط به تحسین و نگرش برتری و استحقاق در نظر گرفت (جانسون و همکاران^۳، ۲۰۰۲) که عملکرد شغلی و حرفه‌ای فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. خودشیفتگی شرکای حسابرسی بر دو مقوله/استقلال حسابرسان و شایستگی حسابرسان اثرگذار است (چویو و همکاران^۴، ۲۰۲۱). هر چند خودشیفتگی به خودی خود، نه خوب است و نه بد (کراگون و همکاران^۵، ۲۰۲۰)، و می‌تواند دارای پیامدهای مثبت و منفی باشد (پاشازاده کهک و همکاران، ۱۴۰۱)، در نتیجه باید کنترل گردد. بنابراین، پژوهشگران باید تلاش کنند تا درک بهتری از اثرات خودشیفتگی شرکای حسابرسی بر ویژگی‌های حسابرسی داشته باشند و با تقویت جنبه‌های مثبت، سازوکارهای مناسبی را برای کاهش یا اجتناب از جنبه‌های منفی بالقوه این اختلال شخصیتی پیشنهاد کنند. در همین راستا مطالعاتی همچون چورچ و همکاران^۶ (۲۰۲۰)، چویو و همکاران، (۲۰۲۱)، تاکادا و همکاران^۷ (۲۰۲۱)، صالحی و همکاران (۲۰۲۳) و لطفی جو و همکاران (۱۴۰۲) تلاش کردند تا ارتباط خودشیفتگی با فرآیند و نتایج حسابرسی را مورد بررسی قرار دهند. اما اینکه آیا خودشیفتگی شرکای حسابرسی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی چه نوع ارتباطی دارد، یک پرسش تجربی است که تاکنون در ایران مورد بررسی قرار نگرفته است و این پژوهش بر آن است تا به پاسخ آن پردازد.

همچنین برای بررسی بیشتر ارتباط بین خودشیفتگی شرکای حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی اثرات تعدیلگر دو عامل اثرگذار دوره تصدی و تعدد کاری شریک حسابرسی بر استقلال حسابرسان و شایستگی حسابرسان نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. مطابق با فرضیه استقلال حسابرسان، افزایش دوره تصدی منجر به کاهش استقلال شریک حسابرسی می‌شود، در حالی که بر اساس فرضیه شایستگی دوره تصدی طولانی‌تر موجب افزایش شایستگی شریک به واسطه افزایش دانش عمومی و دانش خاص مشتری در انجام کار حسابرسی می‌گردد. همچنین بر اساس فرضیه شهرت، تعدد کاری بالای شریک حسابرسی می‌تواند استقلال یک شریک حسابرسی را افزایش دهد، در حالیکه بر اساس فرضیه مشغله تعدد کاری شریک حسابرسی بالا می‌تواند با ایجاد فشار زمانی (فشار محدودیت زمانی و فشار بودجه‌بندی زمانی) از شایستگی حسابرسان بکاهد. علاوه بر این حسینی نسب (۱۴۰۳) معتقد است که با توجه به اهمیت فرایند حسابرسی در بهبود کیفیت گزارش‌های مالی و نقش مخرب رفتارهای غیراخلاقی حسابرسان که باعث نزول کیفیت حسابرسی و گزارش‌های مالی، تضییع حقوق سرمایه‌گذاران و نیز خدشه دار شدن اعتبار حسابرسان و حرفه حسابرسی در جامعه می‌شود (حسینی نسب، ۱۴۰۳). بنابراین، در این پژوهش اثر دوره تصدی و تعدد کاری بالای شریک حسابرسی بر رابطه خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی نیز آزمون خواهد شد.

نتایج این پژوهش از این لحاظ از اهمیت برخوردار است که در کشورهای در حال توسعه و بازارهای نوظهور همچون ایران نقش شرکای حسابرسی بر نتایج حسابرسی به دلیل کوچک بودن مؤسسه‌های حسابرسی، عدم برخورداری از سرمایه

¹ Chou, Pittman & Zhuang

² Lindquist

³ Johnson, Lowe & Reckers

⁴ Akers, Giacomino & Weber

⁵ Cragun, Olsen & Wright

⁶ Church, Dai, Kuang & Liu

⁷ Takada, Lau, Casterella & Wong

اعتباری قابل توجه و مواجهه با ریسک دادخواهی پایین (به عنوان یک عامل بازدارنده)، پررنگ‌تر از سایر کشورها است. در نتیجه هدف نخست این پژوهش این است که نشان دهد چه نوع ارتباطی بین خودشیفتگی شرکای حسابرسی و تأخیر بر ارائه گزارش حسابرسی به عنوان مهم‌ترین متغیر مؤثر بر به موقع بودن گزارشگری مالی وجود دارد و دوره تصدی و تعدد کاری شرکای حسابرسی چه اثراتی بر این رابطه دارند. علاوه بر این نتایج پژوهش در کنار ارائه ایده‌های جدیدی برای انجام مطالعات جدید در حوزه حسابرسی، می‌تواند به عنوان یک دستاورد علمی، اطلاعات سودمندی را برای شرکت‌کنندگان در بازار سرمایه، قانون‌گذاران در حوزه بازار سرمایه و همچنین تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابرسی فراهم کند.

۲- مبانی نظری پژوهش و توسعه فرضیه‌ها

۲-۱- خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی

یک شخصیت خودشیفته مستلزم یک تصویر بالا از خود، از جمله احساس تسلط، برتری، و بزرگ‌نمایی است (راسکین و تری^۱، ۱۹۸۸؛ واتسون و همکاران^۲، ۱۹۸۴ و راسکین و هاوارد^۳، ۱۹۸۸)؛ حساب‌برسان خودشیفته بر این باورند که لیاقتشان بیشتر از دیگران است و حاضرند دیگران را به دلایل خودخواهانه استثمار کنند. این ویژگی‌ها با رقابت‌پذیری افراد (یعنی تمایل آنها برای برنده شدن در محیط‌های بین فردی) و بیش‌رقابتی بودن (یعنی نیاز آنها به پیروزی به هر قیمتی برای اینکه احساس برتری کنند) در مذاکرات مرتبط است (واتسون و همکاران^۴، ۱۹۹۸ و لوچنر و همکاران^۵، ۲۰۱۱). علاوه بر این، خودشیفته‌ها فاقد همدلی شناختی و عاطفی هستند که درک دیدگاه‌ها و احساسات دیگران را برای آنها دشوار می‌کند (واتسون و همکاران^۶، ۱۹۸۴ و هپر و همکاران^۷، ۲۰۱۴). در مواجهه با تعارض بین فردی، خودشیفته‌ها با خصومت بدبینانه و ستیزه‌جویانه، با تمرکز بر منافع شخصی خود و نگرانی کمی نسبت به تأثیر اعمالشان بر دیگران واکنش نشان می‌دهند (کمپبل و همکاران^۸، ۲۰۰۵ و گریجالوا و هارمز^۹، ۲۰۱۴).

خودشیفتگی با قاطعیت، پرخاشگری، تضاد و ناسازگاری افراد مرتبط است (کوفنر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۳ و فورنهام و کرامپ^{۱۱}، ۲۰۱۴). ویژگی‌های مذکور در قالب استدلال قاطعانه، تهدید و اولتیماتوم نشان داده می‌شود (کارنیوالی و پریویت^{۱۲}، ۱۹۹۲). مطابق با پژوهش‌های پیشین زمانی که مشتریان در یک موضوع حسابداری مورد مناقشه انعطاف‌پذیر نیستند، حساب‌برسان از رویکردهای متضاد استفاده می‌کنند (گیببیز و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۰) و برای اثبات مواضع خود و رد مواضع مشتریان، دلایلی را ارائه می‌کنند؛ همچنین این امکان برای حساب‌برس وجود دارد که برای گرفتن امتیاز از مشتری، آن‌ها را به تعدیل گزارش تهدید نمایند (بام‌آلدرد و کیدا^{۱۴}، ۲۰۰۷).

به طور خلاصه، خودشیفتگی حساب‌برس با انگیزه ذاتی برای غلبه در مذاکرات همراه است. انگیزه پیروزی با تمرکز بر خود و بی‌توجهی نسبت به دیگران تقویت می‌شود. علاوه بر این، انگیزه برای برنده شدن، رفتارهای رقابتی، از جمله تاکتیک‌های مذاکره سرسختانه و سازش‌ناپذیر را برمی‌انگیزد. این ویژگی‌ها می‌توانند از دو طریق بر مذاکرات حساب‌برس

¹ Raskin & Terry

² Watson, Grisham, Trotter & Bidermanb

³ Raskin & Howard

⁴ Watson, Morris & Miller

⁵ Luchner, Houston, Walker & Houston

⁶ Hepper, Hart, Meek, Sicek & Sedikides

⁷ Campbell, Bush, Brunell & Shelton

⁸ Grijalva & Harms

⁹ Küfner, Nestler & Back.

¹⁰ Furnham & Crump

¹¹ Carnevale & Pruitt

¹² Gibbins, McCracken & Salterio

¹³ Bame-Aldred & Kida

و مشتری تأثیر بگذارند. از یک سو، خودشیفتگی حسابرِس، دستیابی به توافق در مذاکرات را دشوارتر می‌کند، در نتیجه روند را کند می‌کند و در نهایت منجر به تأخیر در گزارش حسابرسی می‌شود. بر این اساس، استدلال می‌شود که خودشیفتگی حسابرِس تأثیر منفی بر فرآیند مذاکره و انتشار به موقع گزارش‌های مالی دارد (چورچ و همکاران، ۲۰۲۰).

همچنین دشواری ایجاد روابط با عدم همدلی، رد توصیه‌ها و حساسیت به انتقاد، عدم تحمل شکست و سرزنش دیگران به واسطه نیاز به تسلط بر تصمیم‌گیری، باعث ایجاد فاصله بین شرکای حسابرسی خودشیفته با سایر اعضای تیم حسابرسی می‌شود و موجب کاهش بهره‌وری اعضای گروه حسابرسی و طولانی شدن فرآیند حسابرسی می‌شود. با این حال در کنار نیاز به تسلط بر تصمیم‌گیری نمی‌توان از نیاز فراگیر و بالقوه خودشیفته‌ها «نیاز به تحسین» غافل شد. شرکای حسابرسی خودشیفته با بیش اطمینانی در مورد توانایی خود در کشف موارد تحریف‌های با اهمیت در صورت‌های مالی و ارزیابی مناسب سیستم حسابداری و کنترل داخلی شرکت در برآورد ریسک مشتری، بدون جمع‌آوری و ارزیابی شواهد حسابرسی کافی و مناسب با کاهش فاصله دوره بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی اقدام به صدور گزارش حسابرسی می‌نمایند. با توجه به مطالب عنوان شده فرضیه اول پژوهش به صورت زیر مطرح می‌گردد:

فرضیه اول: ارتباط معناداری بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی وجود دارد.

۲-۲- اثر تعدیلگر دوره تصدی شریک حسابرسی بر رابطه خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه حسابرسی

دوره تصدی حسابرِس، به تعداد سال‌هایی است که حسابرسان مستقل خدمات حسابرسی صورت‌های مالی را به مشتریان ارائه و بطور مستمر با مشتری قرارداد حسابرسی منعقد می‌کنند، اشاره دارد (سیمون و فرانسیس^۱، ۱۹۸۸). چگونگی تأثیر مدت دوره تصدی حسابرسی بر کیفیت حسابرسی در قالب دو فرضیه رقیب استقلال و شایستگی ارائه شده است.

مطابق با فرضیه استقلال دوره طولانی مدت حسابرسی می‌تواند استقلال واقعی یا ظاهری حسابرِس را تضعیف کند (فیرث و همکاران^۲، ۲۰۱۲). در واقع انگیزه حسابرِس برای حفظ مشتری و گرایش به کسب سود، حس اطمینان و خودباوری شناختی حسابرِس در مورد شناخت مشتری و ایجاد حس اعتماد، وفاداری و حتی وابستگی روحی بین حسابرِس و مشتری موجب افزایش احتمال پذیرش فشارهای مشتری یا فشارهای مدیریت توسط حسابرِس بیشتر شده و باعث کاستن از تردید حرفه‌ایی و نادیده گرفتن آزمون‌ها و کنترل‌ها و یا استفاده از شواهد با درجه قانع‌کنندگی کم و روش‌های رسیدگی عادی، تکراری و ناکارآمد می‌گردد (مک لارن، ۱۹۵۸؛ ماتر و شرف، ۱۹۶۱؛ هوئل، ۱۹۷۸؛ فارمر^۳ و همکاران، ۱۹۸۷؛ دی‌آنجلو، ۱۹۸۱؛ الف و ب؛ مگی و تسنگ، ۱۹۹۰؛ انجمن حسابداری رسمی آمریکا، ۱۹۹۲؛ راگوندان و همکاران، ۱۹۹۴؛ جانسون و همکاران، ۲۰۰۲؛ اداره حسابداری کل، ۲۰۰۳؛ مایرز و همکاران، ۲۰۰۳؛ آرل و همکاران، ۲۰۰۵؛ کری و سیمنت، ۲۰۰۶؛ عزیزخانی و همکاران، ۲۰۱۳ و دوتی، ۲۰۱۱). این فرضیه توسط کری و سیمنت (۲۰۰۶)، بال و همکاران^۴ (۲۰۱۵)، گارسیا-بلندون و همکاران^۵ (۲۰۲۰) و ترن و همکاران^۶ (۲۰۲۳) اثر کاهش دوره تصدی شریک حسابرسی بر کیفیت حسابرسی را مستند نموده‌اند. بر این اساس، اگر شریک حسابرسی خودشیفته باشد، ممکن است به دلیل تمایل به حفظ شهرت و قدرت، فشار مشتری را پذیرا باشد و استقلال خود را از دست دهد، که این می‌تواند منجر به کیفیت پایین‌تر حسابرسی و کاهش تأخیر در گزارش حسابرسی شود.

¹ Simon & Francis

² Firth, Rui & Wu

³ Farmer

⁴ Ball, Tyler & Wells

⁵ Garcia-Blandon, Argiles & Ravenda

⁶ Tran, Nguyen, Pham & Tran

در مقابل بر اساس فرضیه شایستگی با طولانی شدن دوره تصدی از عدم تقارن اطلاعاتی بین حسابرس و مشتری کاسته می‌شود (گلد و همکاران^۱، ۲۰۱۲) و بر تجربه و دانش انباشته شده حسابرس از واقعیت‌های تجاری (مانند عملیات تجاری و محیط کنترل داخلی) مشتری خود افزوده می‌شود (هسیه و همکاران^۲، ۲۰۲۰). با توجه به افزایش دامنه دانش عمومی (لی^۳، ۲۰۱۶) و افزایش دانش خاص مشتری (کاتاناچ و واکر^۴، ۱۹۹۹؛ جانسون و همکاران^۵، ۲۰۰۲؛ کارسلو و ناگی^۶، ۲۰۰۴ و استنلی و دیزورت^۷، ۲۰۰۷) در طول دوره تصدی، اثربخشی حسابرس در تشخیص انحرافات بهبود یافته (پاتیروسن و همکاران^۸، ۲۰۱۹) و شایستگی حسابرس افزایش می‌یابد. نتایج مطالعاتی همچون مانری و همکاران^۹ (۲۰۰۸)، مونوری و حسین^{۱۰} (۲۰۱۳) و چن و همکاران^{۱۱} (۲۰۰۸) رابطه مثبت بین دوره تصدی شریک حسابرسی و کیفیت حسابرسی را اثبات کرده‌اند. مطابق با این فرضیه اگر شریک حسابرسی خودشیفته باشد، انگیزه او برای حفظ تصویری قوی از خود ممکن است باعث افزایش تلاش برای ارائه کار با کیفیت بالا و در نتیجه کاهش تأخیر در ارائه گزارش شود.

از آنجایی که اثر دوره تصدی شریک حسابرسی با افزایش دامنه دانش عمومی و خاص مشتری همراه است احتمالاً حسابرس زمان کمتری را صرف انجام فرآیند حسابرسی می‌کند، اثر دوره تصدی بر رابطه خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی یک اثر کاهنده خواهد بود. بنابراین، فرضیه دوم پژوهش به صورت زیر مطرح می‌گردد: فرضیه دوم: دوره تصدی شریک حسابرسی دارای اثر معنادار بر ارتباط خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی است.

۳-۲- اثر تعدیلگر تعدد کاری شریک حسابرسی بر رابطه خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه حسابرسی

تعدد کاری به عنوان میزان (یا تعدد) کار حسابرسی تعریف می‌شود که باید در مدت زمانی مشخصی^{۱۲} توسط شریک حسابرسی انجام پذیرد. تعدد کاری شریک حسابرسی توسط هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام^{۱۳} (۲۰۱۵)، الف) به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی عنوان شده است (سوزیوکی و تاکادا^{۱۴}، ۲۰۱۶) که نشأت گرفته از اثر این متغیر بر استقلال حسابرس و شایستگی حسابرس است. مطابق با فرضیه استقلال داشتن مشغله کاری زیاد شریک حسابرسی، نشان دهنده استقلال بیشتر وی است؛ به عبارت دیگر، حسابرس با پرتفوی مشتریان زیاد، از انگیزه بیشتری برای مستقل‌تر ماندن برخوردار است و هرگونه انحراف با اهمیت را گزارش می‌دهد.

مطابق با فرضیه شایستگی، مشغله کاری شریک حسابرسی به دلایل متعددی اثر منفی بر کیفیت حسابرسی دارد: اولاً، فشار زمانی (فشار محدودیت زمانی^{۱۵} و فشار بودجه‌بندی زمانی^{۱۶}) با تأثیر بر رفتار حسابرس - همچون دقت پردازش

¹ Gold, Lindscheid, Pott & Watrin

² Hsieh, Kim, Wang & Wang

³ Lee

⁴ Catanach & Walker

⁵ Johnson, Khurana & Reynolds

⁶ Carcello & Nagy

⁷ Stanley & DeZoort

⁸ Patterson, Smith & Tiras

⁹ Manry, Mock & Turner

¹⁰ Monroe & Hossain

¹¹ Chen, Lin & Lin

^{۱۲} معمولاً در پژوهش‌ها این زمان به دوره‌های سالانه یا سه ماهه (فصل) شلوغ سال اشاره دارد.

¹³ Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)

¹⁴ Suzuki & Takada

¹⁵ Time Deadline Pressure

^{۱۶} این نوع از فشار زمانی، مهلت تعیین شده برای پایان حسابرسی است که در قرارداد حسابرسی بین موسسه حسابرسی و مشتری مشخص می‌گردد. معمولاً مشتریان مهلت را بر اساس آخرین تاریخ برای ارائه اطلاعات مالی عمومی از سوی رگلاتوری‌ها یا نیاز ذینفعان (که معمولاً پیش از مهلت تعیین شده از سوی رگلاتوری است) پیشنهاد می‌کنند.

¹⁷ Time Budget Pressure

^{۱۸} این نوع از فشار زمانی، نتیجه محدودیت ساعت حسابرسی در ارتباط با بار کار به منظور تکمیل کلیه مراحل مورد نیاز و رعایت استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی (IFRS)، استانداردهای بین‌المللی حسابرسی (ISA) و اصول پذیرفته شده حسابداری (GAAP)، و در ایران استانداردهای حسابرسی است.

کاری، شک و تردید حرفه‌ای و فراتر رفتن فشار از مرز کنترل- کارایی و اثربخشی حسابرسی را کاهش می‌دهد و می‌تواند به کاهش کیفیت حسابرسی نیز بیانجامد (ون حسین و همکاران^۱، ۲۰۱۸). دوما مشغله کاری بیشتر منجر به عدم تمرکز و خستگی می‌گردد و مدت زمان نظارت بر کار تیم حسابرسی در گیر در کار را محدود می‌نماید (سوئینی و سامرز^۲، ۲۰۰۲؛ لوپز و پترس^۳، ۲۰۱۲ و هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام^۴، ۲۰۱۵ب)، که با تداوم این حالت، با افزایش احتمال دچار شدن به فرسودگی شغلی^۵ ممکن است خستگی عاطفی، خستگی جسمی شدید، زوال شخصیتی (مانند نگرش منفی، کاهش رضایت شغلی، گردش (جابه‌جایی) بالاتر، روحیه پایین‌تر) به کاهش دستاوردهای شخصی برای شریک حسابرسی منجر شود (مانند: جاکسون و همکاران^۶، ۱۹۸۶؛ لیتر و ماسلاچ^۷، ۱۹۸۸؛ شیرمون^۸، ۱۹۸۹؛ ساندرس^۹، ۱۹۸۹؛ کوردرد و دیوقیرتی^{۱۰}، ۱۹۹۳؛ ماسلاچ و لیتر^{۱۱}، ۱۹۹۷؛ فوگارتی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۰۰؛ آلمر و کاپلان^{۱۳}، ۲۰۰۲ و سوئینی و سامرز^{۱۴}، ۲۰۰۲). سوما، باتوجه به نظریه توجه محدود^{۱۵} با افزایش سطح مشغله کاری شریک حسابرسی، از مقدار توجه اختصاص یافته از سوی وی به مشتریان حاضر در پرتفوی خودش کاسته می‌شود؛ که منجر به کاهش کیفیت حسابرسی گردیده (گودوین و وو^{۱۶}، ۲۰۱۶). در واقع، بر اساس نظریه پردازش اطلاعات، شرط مرزی^{۱۷} سرریز اطلاعات^{۱۸} باعث می‌شود که به عملکرد آسیب برساند (ایپلر و منگیس^{۱۹}، ۲۰۰۴). در همین راستا پژوهش‌های پیشین موید ارتباط معکوس مشغله کاری شریک حسابرسی و کیفیت حسابرسی هستند (مانند: کارجالینن^{۲۰}، ۲۰۱۱؛ سوزیوکی و تاکادا^{۲۱}، ۲۰۱۶؛ گول و همکاران^{۲۲}، ۲۰۱۷؛ لای و همکاران^{۲۳}، ۲۰۱۸؛ اوکاک^{۲۴}، ۲۰۱۸؛ چن و همکاران^{۲۵}، ۲۰۲۰؛ چنگ و همکاران^{۲۶}، ۲۰۲۱؛ سینگ و همکاران^{۲۷}، ۲۰۲۲؛ منیف و چریف^{۲۸}، ۲۰۲۲ و پورحیدری و همکاران^{۲۹}، ۱۴۰۳) و اعلام می‌دارند این اثر منفی توسط بازار نیز احساس می‌شود و منجر به واکنش می‌شود (مانند: حبیب و همکاران^{۳۰}، ۲۰۱۹ و سانوران^{۳۱}، ۲۰۲۰) که البته نباید فراموش کرد تعامل‌های کاری متعدد باعث افزایش سرمایه و تجربه شهرت یک فرد در طول زمان و در نتیجه عملکرد آنها می‌شود (گیلسون^{۳۲}، ۱۹۹۰؛ کاپلان و ریشیوس^{۳۳}، ۱۹۹۰؛ شیوداسانی^{۳۴}، ۱۹۹۳ و وفاس^{۳۵}، ۱۹۹۹) و ممکن است تأثیر تعدد کاری شریک بر کیفیت حسابرسی را خنثی کند (مانند: گودوین و وو^{۳۶}، ۲۰۱۶ و لو و همکاران^{۳۷}، ۲۰۲۲). همچنین

¹ Wan Hussin, Bamahros, & Shukeri

² Sweeney & Summers

³ Lopez & Peters

⁴ Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)

^۵ فرسودگی شغلی یک مجموعه جامع از علائم از جمله خستگی فردی عاطفی، فروپاشی شخصیت و دستاورد شخصی پایین است. نشانه‌های فرسودگی شغلی زمانی که فشار ترکیبی از عوامل استرس‌زا قابل تحمل نباشد یا زمانی که یک یا چند عامل استرس‌زا به سطوح شدید برسند، نمود پیدا می‌کند. فرسودگی شغلی بیشتر پاسخ به مطالبات بیش از حد بر منابع فیزیولوژیکی شخص خواهد بود و با فقدان انرژی و این حس که منابع احساسی فرد بیش از حد استفاده شده توصیف می‌شود (کوردرد و دیوقیرتی، ۱۹۹۳)، که پس از آن فرد از سرمایه‌گذاری عاطفی خود را در کار می‌کاهد (جاکسون و همکاران، ۱۹۸۶)؛ در نتیجه، با کاهش انگیزه، حس و شایستگی و دستیابی به موفقیت کاری تنزل پیدا می‌کند (کوردرد و دیوقیرتی، ۱۹۹۳).

⁶ Jackson, Schwab & Schuler

⁷ Leiter & Maslach

⁸ Shirom

⁹ Sanders

¹⁰ Cordes & Dougherty

¹¹ Maslach & Leiter

¹² Fogarty, Singh, Rhoads & Moore

¹³ Almer & Kaplan

¹⁴ Limited Attention Theory

¹⁵ Boundary cconditions

¹⁶ Information Overload

¹⁷ Eppler & Mengis

¹⁸ Karjalainen

¹⁹ Gul, Ma & La

²⁰ Lai, Sasmita, Gul, Foo & Hutchinson

²¹ Ocak

²² Chen, Dong, Han & Zhou

²³ Cheng, Haynes & Yu

²⁴ Singh, Sultana, Islam & Singh

²⁵ Mnif, & Cherif

²⁶ Habib, Bhuiyan & Sun

²⁷ Sanoran

²⁸ Gilson

²⁹ Kaplan & Reishus

³⁰ Shivdasani

³¹ Vafeas

³² Goodwin & Wu

³³ Lo, Lin & Wong

جوادنی و کامیابی (۱۴۰۲) دریافتند ترتیب ارائه اطلاعات قادر است قضاوت اشخاص را تحت تأثیر قرار دهد و محدودیت زمانی و سطح تجربه اشخاص قادر است این اثر را تعدیل نماید.

پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهند که هم اثرات مشغله کاری بر فرآیند حسابرسی و هم تلاش برای حفظ شهرت از سوی شرکای حسابرسی با تعدد کاری بالا منجر به صرف زمان بیشتری برای فرآیند حسابرسی می‌شود (ون حسین و همکاران، ۲۰۱۸؛ چن و همکاران، ۲۰۲۰؛ چنگ و همکاران، ۲۰۲۱؛ سینگ و همکاران، ۲۰۲۲ و پورحیدری و همکاران، ۱۴۰۳) در نتیجه، اثر تعدد کاری بر رابطه خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی یک اثر افزایش‌دهنده خواهد بود. بنابراین فرضیه سوم پژوهش به صورت زیر بیان می‌شود:

فرضیه سوم: تعدد کاری شریک حسابرسی دارای اثر معنادار بر ارتباط خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی است.

۳- روش شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش از نوع پژوهش‌های توصیفی همبستگی است. روش جمع‌آوری پیشینه و مبانی نظری این پژوهش، کتابخانه‌ای است که پژوهشگر با مراجعه به اسناد و منابع موجود اطلاعات را جمع‌آوری می‌کند. روش گردآوری داده‌ها برای آزمون فرضیه‌ها، روش غیرتعاملی پس‌رویدادی است که داده‌های لازم از نرم‌افزار ره‌آورد نوین استخراج شده است.

۳-۱- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش کل شرکت‌های پذیرفته شده و فعال در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی ۷ ساله از سال ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ است. انتخاب نمونه آماری بر اساس حذف سیستماتیک (غربالگری) است. معیارهای اعمال شده در انتخاب جامعه نمونه بشرح زیر است:

۱. در طی سال‌های مالی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ در بورس حضور داشته‌اند.
۲. جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی، بانک‌ها و بیمه‌ها نباشند.
۳. پایان سال مالی آنها آخر اسفند هر سال بوده و در طول دوره فوق‌الذکر تغییری در سال مالی نداشته‌اند.
۴. اطلاعات و داده‌های مورد نیاز آنها در دسترس باشد.

پس از حذف شرکت‌های فاقد معیارهای یادشده، از بین کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تعداد ۱۷۲ شرکت به عنوان نمونه آماری این پژوهش باقی ماندند، و برای آزمون فرضیه پژوهش به کار گرفته شدند. روند انتخاب نمونه آماری در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. روند غربالگری جامعه آماری

معیارها:	
۳۸۰	کل شرکت‌های پذیرفته شده فعال در بورس در پایان سال ۱۴۰۰
(۸۰)	شرکت‌هایی که بعد از سال ۱۳۹۳ در بورس پذیرفته شده‌اند.
(۸۴)	شرکت‌هایی که سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی، هلدینگ، بانک‌ها و بیمه‌ها بوده‌اند.
(۱۳۳)	شرکت‌هایی که تاریخ سال مالی آنها ۲۹ اسفند ماه نبوده یا تغییر سال مالی داشته‌اند.
(۱۱)	شرکت‌های که در قلمرو زمانی ۱۳۹۳-۱۴۰۰ اطلاعات آن‌ها در دسترس نبوده است.
۱۷۲	تعداد شرکت‌های نمونه

۳-۲- مدل‌های تجربی

پس از محاسبه متغیرهای اساسی، فرضیه‌ها بر اساس مدل‌های رگرسیونی که در زیر ارائه شده آزمون می‌شوند:

- مدل اول

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 P\_Nar1_{i,t} + \beta_2 P\_Nar2_{i,t} + \sum_m \beta_{3,m} Control_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

- مدل دوم

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 P\_Nar1_{i,t} + \beta_2 P\_Nar2_{i,t} + \beta_3 P\_Tenure1_{i,t} + \beta_4 P\_Tenure2_{i,t} + \beta_5 P\_Nar1_{i,t} \times P\_Tenure1_{i,t} + \beta_6 P\_Nar2_{i,t} \times P\_Tenure2_{i,t} + \sum_m \beta_{7,m} Control_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

- مدل سوم

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 P\_Nar1_{i,t} + \beta_2 P\_Nar2_{i,t} + \beta_3 P\_Nclinet1_{i,t} + \beta_4 P\_Nclinet2_{i,t} + \beta_5 P\_Nar1_{i,t} \times P\_Nclinet1_{i,t} + \beta_6 P\_Nar2_{i,t} \times P\_Nclinet1_{i,t} + \sum_m \beta_{7,m} Control_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در مدل‌های فوق داریم:

۳-۳- نحوی اندازه‌گیری متغیرها

۳-۳-۱- متغیر وابسته

تاخیر در ارائه گزارش حسابرسی (ARL): برابر است با لگاریتم طبیعی فاصله زمانی بین تاریخ پایان دوره مالی و تاریخ گزارش حسابرسی (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱).

۳-۳-۲- متغیرهای مستقل

خودشیفتگی شریک حسابرسی ($PNar$): معیار اول ($Nar1$)، برابر است با نسبت اندازه امضای شریک حسابرسی به اندازه برگه (براساس سانتی متر مربع)^۱. (چورچ و همکاران ۲۰۲۰؛ چویو و همکاران، ۲۰۲۱؛ کرخوفس و همکاران^۲، ۲۰۲۳ و لطفی جو و همکاران، ۱۴۰۲ الف، ۱۴۰۲ ب). معیار دوم ($Nar2$)، برابر است با ۱ اگر شریک حسابرسی در امضای خود از نام یا نام خانوادگی استفاده کند، در غیر اینصورت برابر با صفر (محمدی و همکاران، ۲۰۲۱).

۳-۳-۳- متغیرهای تعدیلگر

دوره تصدی شریک حسابرسی ($PTenure$): برابر با تعداد سال‌هایی که به عنوان شریک مؤسسه حسابرسی به عنوان مسئول کار (امضا کننده گزارش حسابرسی) به صاحبکاری خدمات ارائه نموده است.

تعدد کار شریک حسابرسی ($PClient$): برابر با لگاریتم طبیعی تعداد شرکت‌های که شریک مؤسسه حسابرسی در طول یک سال مالی به عنوان مسئول کار حسابرسی انجام وظیفه می‌کند (کارجالینین، ۲۰۱۱؛ گودوین و وو، ۲۰۱۶؛ گول و همکاران، ۲۰۱۷؛ لای و همکاران، ۲۰۱۸؛ اوکاک، ۲۰۱۸؛ ون حسین و همکاران، ۲۰۱۸؛ حبیب و همکاران، ۲۰۱۹؛ سانوران، ۲۰۲۰ و سینگ و همکاران، ۲۰۲۲ و منیف و چریف، ۲۰۲۲).

^۱ شواهد اخیر حمایت‌فزاینده‌ای از استفاده از امضا برای اندازه‌گیری خودشیفتگی افراد ارائه کرده است. استفاده از اندازه امضاها برای نشان دادن خودشیفتگی نیز سوگیری اندازه‌گیری کمتری دارد، زیرا هیچ الزامی برای پاسخگویی مستقیم به سؤالات مربوط به خودشیفتگی از سوی شرکت کننده وجود ندارد و شرکت کنندگان بعید است از این که از امضای آنها برای کشف خودشیفتگی استفاده می‌شود آگاه باشند. مطالعات قبلی همچنین اعتبار ساختاری امضاها را برای اندازه‌گیری خودشیفتگی با نشان دادن یک رابطه قوی بین اندازه امضا و مقیاس پذیرفته‌شده در مورد ویژگی‌های خودشیفتگی در ادبیات

روانشناسی- پرسشنامه شخصیت خودشیفته ۱۶ موردی (NPI-16) تهیه شده است - تقویت کرده‌اند. به طور کلی، این مطالعات شواهد ثابتی ارائه کرده‌اند که نشان می‌دهد امضای بزرگتر نشان می‌دهد که فرد نشانه‌هایی از رفتار خودشیفتگی مانند ادراک اجتماعی متورم از خود، احساس استحقاق بیشتر، احساس برتری و احساس کنترل و تسلط بر دیگران را نشان می‌دهد.

^۲ Kerckhofs, Vandenhaute & Hardies

۳-۴- متغیرهای کنترلی

اندازه حسابرسی شرکت (*BIGN*): برابر است با ۱ اگر سازمان حسابرسی و مؤسسه مفید راهبر، مسئولیت حسابرسی صورت‌های مالی را عهده‌دار باشند، در غیر اینصورت برابر با صفر (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱)

اهمیت مشتری (*Cimp*): برابر است با نسبت دارایی‌های مشتری *i* به مجموع دارایی کل مشتریان مؤسسه حسابرسی. مشتریان قدرتمند ممکن است بتوانند بر حسابرسی برای تسریع در انجام حسابرسی خود تأثیر بگذارند. اندازه شرکت (*SIZE*): برابر است با الگاریتم طبیعی کل فروش شرکت.

نسبت اهرم مالی شرکت (*LVG*): برابر است با نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها. نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت (*BM*): برابر است با نسبت ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش کل بازار سهام منتشر شده شرکت.

تجدید ارائه صورت‌های مالی (*RESTATE*): برابر است با ۱ اگر صورت‌های مالی سال قبل مجدداً ارائه شده باشد، در غیر این صورت برابر با صفر.

نسبت حساب‌های دریافتی شرکت (*AR*): برابر است نسبت حساب‌های دریافتی به کل دارایی‌ها.

نسبت موجودی کالای شرکت (*INVR*): برابر است با نسبت موجودی کالا به کل دارایی‌ها.

عملیات خارجی شرکت (*DFOREIGNOPS*): برابر است با ۱ اگر شرکت دارای فروش صادراتی باشد، در غیر اینصورت برابر با صفر (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱).

زیان شرکت (*Loss*): برابر با ۱ اگر شرکت برای سال مالی مورد نظر زیان گزارش نماید، در غیر اینصورت برابر با صفر است (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱).

وضعیت مالی شرکت (*FC*): برابر است با نمره *Z* آلتمن (۲۰۰۰) که از طریق فرمول زیر اندازه‌گیری می‌شود (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱):

$$ZSCORE = 0.3 (NI/Asset) + 1.0 (Sales/Asset) + 1.4 (RetainedEarnings/Asset) + 1.2 (Working Capital /Asset) + 0.6 ([Stock Price * Shares Outstanding] / Total Liabilities)$$

که در آن؛ *NI*: سود خالص شرکت؛ *Asset*: کل دارایی‌های شرکت؛ *Sales*: فروش خالص شرکت؛ *Retained*

Earnings: سود انباشته شرکت؛ *Working Capital*: سرمایه در گردش شرکت (دارایی‌های جاری - بدهی‌های جاری)؛

Stock Price * Shares Outstanding: قیمت بازار سهام انتشار یافته شرکت؛ و *Total Liabilities*: کل بدهی‌های شرکت است.

رشد سود شرکت (*EGROWTH*): برابر است با درصد نسبت تغییرات سود دوره جاری به دوره گذشته است.

انتشار سهام (*Issue*): برابر با ۱، اگر شرکت در طول سال سهام منتشر نموده باشد، در غیر اینصورت برابر با صفر است.

تمرکز مالکیت شرکت (*CONOWNERSHIP*): برابر است با جمع سهامدارانی که بیش از ۵ درصد سهام شرکت را در اختیار دارند.

اندازه کمیته حسابرسی شرکت (*AudComSize*): برابر است با تعداد اعضای حاضر کمیته حسابرسی (علیخانی و همکاران، ۱۴۰۰).

استقلال کمیته حسابرسی (*AudComInd*): برابر است تعداد اعضای مستقل به کل اعضای حاضر در کمیته حسابرسی (علیخانی و همکاران، ۱۴۰۰).

تخصص مالی کمیته حسابرسی (AudComFinExp): برابر است نسبت از اعضای که مدرک دانشگاهی یا مدرک حرفه‌ای ملی یا معتبر بین‌المللی در امور مالی (حسابداری، حسابرسی، مدیریت مالی، اقتصاد و سایر رشته‌های مدیریت با گرایش مالی یا اقتصادی) دارند به کل اعضای حاضر کمیته حسابرسی (علیخانی و همکاران، ۱۴۰۰).

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- نتایج آمار توصیفی

در روش‌های توصیفی تلاش بر آن است تا با ارائه جدولی از نتایج آماره‌های توصیفی و استفاده از ابزارهای آمار توصیفی نظیر شاخص‌های مرکزی، به توصیف داده‌های پژوهش پرداخته شود، تا این امر به شفافیت موضوع کمک کند. نتایج آماره‌های توصیفی در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	میانه	کمیته	بیشینه	انحراف معیار
ARL	۱۲۰۴	۴/۳۱۳	۴/۴۰۷	۲/۸۹۰	۱۹۳/۵	۰/۳۹۲
P1Nar1	۱۲۰۴	۱/۸۱۴	۱/۵۲۲	۰/۲۱۸	۹/۰۷۷	۱/۱۴۵
P2Nar1	۱۲۰۴	۱/۸۶۱	۱/۶۱۰	۰/۱۵۹	۸/۱۲۵	۱/۲۳۴
P1tenure	۱۲۰۴	۲/۰۶۴	۲/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱۰/۰۰۰	۱/۱۹۹
P2tenure2	۱۲۰۴	۲/۱۸۵	۲/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱۷/۰۰۰	۱/۷۳۱
P1clinet	۱۲۰۴	۲/۹۸۸	۲/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱۴/۰۰۰	۲/۱۱۸
P2clinet2	۱۲۰۴	۳/۹۴۱	۴/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱۴/۰۰۰	۳۵۸/۲
CIMP	۱۲۰۴	۰/۲۲۴	۰/۰۶۶	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۳۰۷
SIZE	۱۲۰۴	۱۵/۱۰۶	۱۴/۷۹۶	۱۱/۱۹۸	۲۱/۳۲۸	۱/۶۷۳
LVG	۱۲۰۴	۰/۵۳۸	۰/۵۳۲	۰/۰۳۱	۱/۸۲۵	۰/۲۱۴
MB	۱۲۰۴	۳/۱۷۱	۲/۰۳۸	۰/۶۹۲	۷۶/۶۳۰	۳/۸۰۸
AR	۱۲۰۴	۰/۲۹۶	۰/۲۵۷	۰/۰۰۰	۰/۹۲۸	۰/۱۸۹
INVER	۱۲۰۴	۰/۲۳۴	۰/۲۰۹	۰/۰۰۰	۰/۸۹۹	۰/۱۴۶
FC	۱۲۰۴	۶/۴۲۱	۳/۸۶۰	-۲/۰۸۵	۱۶۱/۵۳۹	۹/۶۱۵
CONOWNERSHIP	۱۲۰۴	۰/۶۵۰	۰/۶۸۵	۰/۰۰۰	۰/۹۸۱	۰/۲۰۵
AudComSize	۱۲۰۴	۳/۰۰۵	۳/۰۰۰	۰/۰۰۰	۵/۰۰۰	۰/۸۰۱
AudComInd	۱۲۰۴	۰/۶۷۶	۰/۶۶۷	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۲۶۵
AudComFinExp	۱۲۰۴	۰/۷۷۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۳۲۳
متغیر	تعداد	یک	صفر	درصد فراوانی		
P1Nar2	۱۲۰۴	۸۲	۱۱۲۲	۰/۰۶۸		
P2Nar2	۱۲۰۴	۱۲۵	۱۰۷۹	۰/۱۰۴		
BIGN	۱۲۰۴	۲۶۸	۹۳۶	۰/۲۲۳		
RESTATE	۱۲۰۴	۷۰۰	۵۰۴	۰/۵۸۱		
DFOREIGNOPS	۱۲۰۴	۸۱۸	۳۶۸	۰/۶۷۹		
Loss	۱۲۰۴	۱۱۰	۱۰۹۴	۰/۰۹۱		
Issue	۱۲۰۴	۳۶۷	۸۳۷	۰/۳۰۵		

P1 نشان دهنده شریک اول حسابرسی و P2 نشان دهنده شریک دوم حسابرسی است.

نتایج تحلیل توصیفی نشان می‌دهد که متغیرهای وابسته پژوهش، تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی دارای میانگین ۴/۳۱۳ و میانه ۴/۴۰۷ (یا به عبارتی ۸۰ روز برای میانگین و ۸۲ روز برای میانه) است. همچنین کمینه و بیشینه این متغیر به ترتیب از مقدار ۲/۸۹۰ (۱۸ روز) و ۵/۱۹۳ (۱۸۰ روز) برخوردار است. نتایج در ارتباط با متغیر مستقل خودشیفتگی شرکا نشان می‌دهد که امضای هر شریک حدود ۲ درصد از یک صفحه A4 را اشغال می‌کند. کوچک‌ترین امضا حدود ۰/۱۶ درصد (محمدجواد هدایتی املشی شریک دوم حسابرسی امضا کننده از مؤسسه هوشیار ممیز شرکت فولاد آلیاژی ایران در سال ۱۳۹۶) و بزرگ‌ترین امضا حدود ۹ درصد (محمد نیکبخت شیبانی شریک اول حسابرسی امضا کننده از مؤسسه کارای پارس شرکت لعابیران در سال ۱۳۹۹) است.

شکل ۱. کوچک‌ترین و بزرگ‌ترین امضای شرکای حسابرسی حاضر در نمونه مورد بررسی

از میان امضاهای بررسی شده، ۸۲ شریک اول (با فراوانی ۶/۸٪) و ۱۲۵ شریک دوم (با فراوانی ۱۰/۳٪) از نام و نام خانوادگی خود در امضای خود استفاده کرده‌اند.^۱

آماره توصیفی در مورد متغیر تعدیلگر دوره تصدی حاکی از آن است که هر شریک به طور متوسط تقریباً ۲ سال در یک شرکت به خدمت حسابرسی مشغول بوده‌اند. بیشترین دوره تصدی مربوط به آقای بهرام صدوقیانزاده مدیر ارشد سازمان حسابرسی با ۱۶ سال دوره تصدی در شرکت سیمان تهران طی سال‌های ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۶ است. همچنین، نتایج مرتبط با دیگر متغیر تعدیلگر تعدد کاری شریک حسابرسی بیانگر این است که هر شریک به طور میانگین در طول یک دوره حداقل در ۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مشغول به انجام وظیفه حسابرسی بوده است. بیشترین تعدد کاری مربوط به آقای علی‌اصغر فرخ، شریک حسابرسی مؤسسه آزموده‌کاران در سال ۱۳۹۴ با امضای ۱۴ گزارش حسابرسی (توسعه ساختمان، سیمان سپاهان، داروسازی عبیدی، پاکسان، لنت ترمز، فنر سازی زر، جام دارو، سیمان ارومیه، کاشی تکسرام، لاستیک سهند، صنایع پتروشیمی کرمانشاه، داروسازی کوثر، شیمی داروپخش، دارویی امین) بوده است که ۱۰ شرکت آنها در فصل شلوغ حسابرسی بوده است.

^۱ خانم‌ها آرزو احمدی رؤیا مهدی زاده، فریده محمدی و مریم بستانیان و آقایان احمد جیران زاده، اصغر حیرانی، اصغر طهوری، افسر عابدین، اکبر دادگر نمینی، امیرحسین نریمانی خمسه، جواد بستانیان، جهانگیر رضایی، حسن خدایی، حسن طهرانی، حمیدرضا افسرکازرونی، خسرو واشقانی فراهانی، رضا اکبری، سعید خواجوند سربوی، سنجر مقبلی، شاهرخ شاه حسینی، علی اصغر محمودزاده، علی

مزین، علیرضا عطوفی، علیرضا مهردادفر، فتح‌اله فاطمیه، فرهاد فرزانه، فیروز شعبانی، کوروش سپانلو، محمد افسری، محمدحسن سعادتیان فریور، محمدحسن فامیلی، محمدحسن خطیب‌زاده، محمدرضا تقوایی، محمدرضا عبیدی، محمدعلی رادمان، مصطفی باتقوا، منوچهر فرشاد، و ناصر سنگسر یزدی.

از نکات حائز اهمیت در مورد متغیرهای کنترلی می‌توان به سهم ۲۲ درصد سازمان حسابرسی و مؤسسه مفید راهبر در انجام حسابرسی شرکت‌های نمونه، ۵۸ درصد تجدید ارائه صورت‌های مالی سال قبل و عدم تشکیل کمیته حسابرسی در چندین شرکت نمونه تا سال‌های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ علی‌الرغم الزام شرکت‌ها به تشکیل این کمیته از سوی بورس اوراق بهادار در سال ۱۳۹۱، اشاره نمود.

۳-۴- نتایج آزمون فرضیه‌ها

۳-۴-۱- نتایج آزمون فرضیه‌ها با شاخص اندازه امضا

برای آزمون فرضیه‌ها و برآورد مدل‌ها، ابتدا به منظور گزینش یکی از روش‌های داده‌های ترکیبی یا تابلویی، از آزمون قابلیت ادغام (چاو) استفاده شده است. مطابق نتایج آزمون در جدول ۴ آماره لیمر نشان می‌دهد سطح معناداری از روش داده‌های تابلویی در برابر روش داده‌های ادغام شده است. با توجه به پذیرش روش داده‌های تابلویی، به انجام آزمون هاسمن برای انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی پرداخته شده است. با توجه به این که سطح معناداری آماره کای دو برای تمامی مدل‌ها در جدول ۳ برابر ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵) است، روش رگرسیون با اثرات ثابت نسبت به روش رگرسیون با اثرات تصادفی ارجحیت دارد.

جدول ۳. انتخاب داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های تابلویی

نوع آزمون	مدل اول			مدل دوم			مدل سوم		
	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معناداری	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معناداری	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معناداری
چاو	۱۲/۲۲۱	۱۷۱/۱۰۱۴	۰/۰۰۰	۱۲/۱۷۷	۱۷۱/۱۰۱۰	۰/۰۰۰	۱۲/۱۰۹	۱۷۱/۱۰۱۰	۰/۰۰۰
هاسمن	۵۵/۷۱۴	۱۸	۰/۰۰۰	۵۵/۶۸۵	۲۲	۰/۰۰۰	۵۹/۷۹۸	۲۲	۰/۰۰۰

در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون وایت استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۴ قابل مشاهده است. سطح اهمیت آماره این آزمون برای هر ۳ مدل کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس رد شده و می‌توان گفت مدل‌ها دارای مشکل ناهمسانی واریانس می‌باشند، به همین منظور در این مطالعه برای رفع این مشکل در برآورد رگرسیون از روش برآورد حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است.

جدول ۴. بررسی همسانی واریانس-آزمون وایت

مدل اول		مدل دوم		مدل سوم	
مقدار آماره	سطح معناداری	مقدار آماره	سطح معناداری	مقدار آماره	سطح معناداری
۲/۲۴۵	۰/۰۰۰	۱/۸۵۹	۰/۰۰۰	۱/۹۸۵	۰/۰۰۰

نتایج آزمون مدل‌های رگرسیونی برای نمونه پژوهش در جدول ۵ ارائه شده است. برای اطمینان از فرض رگرسیونی عدم وجود مشکل همخطی بین متغیرها، از آزمون عامل تورم واریانس (VIF) استفاده گردید. با توجه به اینکه مقدار این آماره برای متغیرهای توضیحی کمتر از مقدار ۱۰ است، لذا همخطی بین آنها وجود ندارد. همچنین برای بررسی فرض استقلال باقیمانده‌ها از یکدیگر آماره دوربین واتسون به کار گرفته شد. مقدار آماره دوربین واتسون برای هر ۳ مدل برآورد شده بین ۱/۵۰ تا ۲/۵۰ است، این عدد نشان می‌دهد که باقیمانده‌ها از یکدیگر مستقل هستند. با این حال، نتایج حاصل از رگرسیون زمانی قابل اتکاست که رگرسیون برازش شده در کل معنادار باشد. نظر به اینکه سطح معناداری آماره F برابر با ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵) است، می‌توان بیان نمود که متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته را دارند و

رگرسیون در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است. شایان ذکر است که مقدار ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که حدود ۸۸٪ از تغییرات تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی حسابرسی تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی مورد پژوهش بوده است.

جدول ۵. نتایج برازش مدل‌های پژوهش با شاخص اندازه امضا

مدل اول				مدل دوم				مدل سوم				متغیر وابسته: تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی
اثرات ثابت- حداقل مربعات تعمیم یافته				اثرات ثابت- حداقل مربعات تعمیم یافته				اثرات ثابت- حداقل مربعات تعمیم یافته				مشاهدات: ۱۷۲×۷=۱۲۰۴
ضریب	t	سطح معناداری	VIF	ضریب	t	سطح معناداری	VIF	ضریب	t	سطح معناداری	VIF	
۴/۰۷۱	۴۵/۱۸۰	۰/۰۰۰		۴/۰۷۲	۴۳/۲۲۲	۰/۰۰۰		۴/۰۵۶	۴۴/۶۱۸	۰/۰۰۰		C
۰/۰۰۱	۰/۵۴۲	۰/۵۸۸	۱/۰۶۷	۰/۰۰۶	۱/۱۱۸	۰/۲۶۴	۳/۹۴۸	۰/۰۰۰	-۰/۰۱۱	۰/۹۹۱	۵/۹۴۵	P1NAR1
۰/۰۰۵	۱/۶۴۰	۰/۱۰۱	۱/۱۳۸	۰/۰۱۰	۱/۵۹۰	۰/۱۱۲	۴/۵۲۱	۰/۰۰۴	۰/۶۷۴	۰/۵۰۱	۴/۳۰۷	P2NAR1
				-۰/۰۰۱	۰/۱۷۱	۰/۸۶۴	۵/۰۰۸					P1TENURE
				-۰/۰۰۱	-۰/۱۱۱	۰/۹۱۲	۵/۹۲۵					P2TENURE
				-۰/۰۰۳	-۱/۲۳۶	۰/۲۱۷	۶/۶۷۰					P1NAR1*P1TENURE
				-۰/۰۰۲	-۰/۸۹۵	۰/۳۷۱	۸/۶۴۸					P2NAR1*P2TENURE
								۰/۰۰۴	۱/۰۶۵	۰/۲۸۷	۵/۷۱۲	P1CLINET
								۰/۰۰۰	۰/۱۴۰	۰/۸۸۸	۳/۷۵۶	P2CLINET
								۰/۰۰۰	۰/۲۳۱	۰/۸۳۱	۹/۵۸۷	P1NAR1*P1CLINET
								۰/۰۰۰	-۰/۴۱۲	۰/۶۸۰	۹/۳۵۰	P2NAR1*P2CLINET
۰/۰۵۵	۱/۴۴۲	۰/۱۵۰	۱/۰۶۵	۰/۰۵۶	۱/۴۵۲	۰/۱۴۷	۱/۰۶۸	۰/۰۶۱	۱/۵۶۹	۰/۱۱۷	۱/۰۷۲	BIGN
-۰/۰۱۳	-۰/۷۷۸	۰/۴۳۷	۱/۰۸۵	-۰/۰۱۰	-۰/۶۳۶	۰/۵۲۵	۱۴/۱۰۴	-۰/۰۰۵	-۰/۲۷۰	۰/۷۸۷	۱/۴۵۰	CIMP
۰/۰۱۵	۲/۷۹۲	۰/۰۰۵	۲/۳۱۰	۰/۰۱۵	۲/۸۱۱	۰/۰۰۵	۲/۳۰۰	۰/۰۱۵	۲/۷۰۷	۰/۰۰۷	۲/۴۱۵	SIZE
۰/۱۱۸	۳/۶۶۳	۰/۰۰۰	۱/۹۹۴	۰/۱۱۲	۳/۳۹۸	۰/۰۰۱	۱/۹۴۴	۰/۱۲۶	۳/۶۶۵	۰/۰۰۰	۲/۰۸۲	LVG
۰/۰۰۱	۰/۲۸۴	۰/۷۷۶	۳/۵۶۵	۰/۰۰۱	۰/۳۲۸	۰/۷۴۳	۳/۵۸۹	۰/۰۰۰	۰/۱۴۱	۰/۸۸۸	۳/۴۴۳	MB
۰/۰۰۲	۰/۲۴۲	۰/۸۰۹	۱/۱۵۲	۰/۰۰۱	۰/۰۷۱	۰/۹۴۴	۱/۱۹۱	۰/۰۰۳	۰/۴۱۶	۰/۶۷۷	۱/۱۵۳	RESTATE
۰/۰۴۰	۱/۱۲۷	۰/۲۶۰	۱/۴۵۴	۰/۰۵۴	۱/۴۸۳	۰/۱۳۸	۱/۴۵۶	۰/۰۴۳	۱/۱۵۹	۰/۲۴۷	۱/۴۸۵	AR
۰/۱۱۹	۲/۳۶۳	۰/۰۱۸	۱/۵۵۱	۰/۱۲۵	۲/۴۷۷	۰/۰۱۳	۰/۵۲۸	۰/۱۱۷	۲/۲۷۸	۰/۰۲۳	۱/۵۶۰	INVER
-۰/۰۴۳	-۳/۵۳۰	۰/۰۰۰	۱/۱۸۴	-۰/۰۴۶	-۳/۴۷۱	۰/۰۰۱	۱/۱۴۳	-۰/۰۴۱	-۲/۹۵۲	۰/۰۰۳	۱/۱۸۳	DFOREIGNOPS
۰/۰۴۸	۳/۶۸۶	۰/۰۰۰	۱/۳۷۵	۰/۰۵۴	۳/۹۲۴	۰/۰۰۰	۱/۳۵۳	۰/۰۴۱	۲/۴۷۴	۰/۰۰۶	۱/۴۰۶	LOSS
۰/۰۰۰	۰/۵۳۴	۰/۵۹۴	۴/۱۷۵	۰/۰۰۰	۰/۲۹۰	۰/۷۷۲	۴/۲۱۶	۰/۰۰۰	۰/۵۲۵	۰/۶۰۰	۴/۰۳۱	FC
-۰/۰۰۱	-۰/۱۶۷	۰/۸۶۷	۱/۲۳۷	-۰/۰۰۲	-۰/۲۳۴	۰/۸۱۵	۱/۱۹۲	-۰/۰۰۱	-۰/۱۴۱	۰/۸۸۸	۱/۲۰۶	ISSUE
-۰/۱۱۰	-۲/۶۹۵	۰/۰۰۷	۱/۱۹۳	-۰/۱۰۵	-۲/۵۸۶	۰/۰۱۰	۱/۲۴۸	-۰/۱۱۷	-۲/۷۸۳	۰/۰۰۶	۱/۲۰۱	CONOWNERSHIP
۰/۰۰۴	۰/۶۷۵	۰/۵۰۰	۲/۱۹۵	۰/۰۰۱	۰/۱۰۷	۰/۹۱۵	۲/۹۹۳	۰/۰۰۶	۰/۹۹۷	۰/۳۱۹	۲/۵۰۷	AUDCOMSIZE
-۰/۰۳۱	-۱/۵۴۸	۰/۱۲۲	۲/۳۴۲	-۰/۰۲۵	-۰/۱۹۸	۰/۲۳۱	۲/۷۸۲	-۰/۰۳۹	-۱/۹۴۱	۰/۰۵۳	۲/۴۴۴	AUDCOMIND
۰/۰۰۱	۰/۰۴۲	۰/۹۶۷	۱/۶۴۰	۰/۰۰۲	۰/۱۹۴	۰/۸۴۶	۱/۷۲۰	۰/۰۰۳	۰/۲۱۹	۰/۸۲۷	۱/۶۹۶	AUDCOMFINEXP
۰/۸۹۷				۰/۸۹۶				۰/۸۹۷				ضریب تعیین
۰/۸۷۷				۰/۸۷۷				۰/۸۷۹				ضریب تعیین تعدیل شده
(۰/۰۰۰)				(۰/۰۰۰)				(۰/۰۰۰)				آماره F (سطح معناداری)
۱/۷۹۷				۱/۸۲۷				۱/۸۱۰				آماره دورین-واتسون

طبق نتایج حاصل در جدول ۵، با توجه به ضریب برآورد شده متغیر خودشیفتگی شریک اول حسابرسی در مدل اول برابر با ۰/۰۰۱ و سطح معناداری آن ۰/۵۸۸ است، که به معنای عدم وجود رابطه معنادار بین خودشیفتگی شریک اول حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی است. بدین ترتیب با توجه به اینکه سطح معناداری از ۵٪ بیشتر است فرضیه اول تأیید نمی‌شود و می‌توان گفت ارتباط معنادار بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی برای شریک اول در محیط اقتصادی ایران وجود ندارد. همچنین مقدار ضریب و سطح معناداری متغیر خودشیفتگی شریک دوم حسابرسی به ترتیب برابر با ۰/۰۰۵ و ۰/۱۰۱ است، که با توجه به اینکه سطح معناداری بیشتر از ۵٪ است، فرضیه تحقیق مبنی بر وجود ارتباط معنادار بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی برای شریک دوم نیز مورد تأیید واقع نمی‌شود.

با توجه به نتایج حاصل از برآورد مدل دوم در جدول ۶، ضریب بدست آمده برای متغیر تعاملی خودشیفتگی و دوره تصدی شریک اول و دوم حسابرسی به ترتیب برابر با ۰/۰۰۳- و ۰/۰۰۲- بوده آماره t آن‌ها به ترتیب برابر با ۰/۲۱۷ و ۰/۳۷۱ است. این نتیجه بدین معنا است که دوره تصدی شریک حسابرسی نمی‌تواند رابطه بین خودشیفتگی شریک اول و دوم حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی را تعدیل نماید، در نتیجه فرضیه دوم مبنی بر اثر معنادار دوره تصدی شریک حسابرسی بر ارتباط بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی هم برای شریک اول و هم شریک دوم، مورد تأیید واقع نگردیده است.

بر اساس یافته‌های بدست آمده از برآورد مدل سوم در جدول ۶، ضریب حاصله برای متغیر تعاملی خودشیفتگی و تعدد کاری شریک اول و دوم حسابرسی به ترتیب برابر با ۰/۰۰۰ و ۰/۰۰۰ بوده آماره t آن برابر با ۰/۸۱۳ و ۰/۶۸۰ است. بر این اساس تعدد کار شریک حسابرسی نمی‌تواند رابطه بین خودشیفتگی شریک اول و دوم حسابرسی و تأخیر در ارائه حسابرسی را تعدیل نماید. در نتیجه فرضیه سوم مبنی بر اثر معنادار تعدد کاری شریک حسابرسی ارتباط بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی هم برای شریک اول و هم برای شریک دوم، مورد تأیید واقع نمی‌شود.

از میان متغیرهای کنترلی استفاده شده در مدل، اندازه شرکت دارای رابطه مستقیم (در سطح اطمینان ۹۹٪)، اهرم مالی دارای رابطه مستقیم (در سطح اطمینان ۹۹٪)، نسبت موجودی کالا دارای رابطه مستقیم (در سطح اطمینان ۹۵٪)، فروش خارجی دارای رابطه معکوس (در سطح اطمینان ۹۹٪)، زیان‌ده بودن دارای رابطه مستقیم (در سطح اطمینان ۹۹٪) و تمرکز مالکیت دارای رابطه معکوس (در سطح اطمینان ۹۰٪) با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی هستند. به عبارت دیگر، با افزایش (کاهش) اندازه شرکت، اهرم مالی، نسبت موجودی کالا، با کاهش (افزایش) تمرکز مالکیت، زیان‌ده بودن (سودده بودن) و عدم وجود فروش صادراتی (دارا بودن فروش صادراتی) گزارش حسابرسی با تأخیر بیشتری (کمتری) ارائه می‌شود.

۴-۲-۳-۴ نتایج آزمون فرضیه‌ها با شاخص استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا

برای آزمون فرضیه‌ها و برآورد مدل‌ها، ابتدا به منظور گزینش یکی از روش‌های داده‌های ترکیبی یا تابلویی، از آزمون قابلیت ادغام (چاو) استفاده شده است. مطابق نتایج آزمون در جدول ۶ آماره لیمر نشان می‌دهد سطح معناداری آن برای تمامی مدل‌ها ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵) بوده، که نشان دهنده برتری استفاده از روش داده‌های تابلویی در برابر روش داده‌های

ادغام شده است. با توجه به پذیرش روش داده‌های تابلویی، به انجام آزمون هاسمن برای انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی پرداخته شده است. با توجه به این که سطح معناداری آماره کای دو برای تمامی مدل‌ها در جدول ۴ برابر ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵) است، روش رگرسیون با اثرات ثابت نسبت به روش رگرسیون با اثرات تصادفی ارجحیت دارد.

جدول ۶. انتخاب داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های تابلویی

نوع آزمون	مدل اول			مدل دوم			مدل سوم		
	مقدار	درجه	سطح معناداری	مقدار	درجه	سطح معناداری	مقدار	درجه	سطح معناداری
چاو	۱۲/۰۲۳	۱۷۱/۱۰۱۴	۰/۰۰۰	۱۲/۰۰۴	۱۷۱/۱۰۱۰	۰/۰۰۰	۱۱/۸۸۰	۱۷۱/۱۰۱۰	۰/۰۰۰
هاسمن	۶۱/۷۵۷	۱۸	۰/۰۰۰	۶۵/۱۹۹	۲۲	۰/۰۰۰	۶۹/۵۷۶	۲۲	۰/۰۰۰

سطح اهمیت آماره آزمون وایت برای بررسی همسانی واریانس‌ها در جدول ۷ برای هر ۳ مدل کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس رد شده و می‌توان گفت مدل‌ها دارای مشکل ناهمسانی واریانس می‌باشند، و برای رفع آن در برآورد رگرسیون از روش برآورد حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است.

جدول ۷. بررسی ناهمسانی واریانس - آزمون وایت

مدل اول		مدل دوم		مدل سوم	
مقدار آماره	سطح معناداری	مقدار آماره	سطح معناداری	مقدار آماره	سطح معناداری
۲/۲۴۵	۰/۰۰۰	۰/۸۵۹	۰/۰۰۰	۱/۹۸۵	۰/۰۰۰

نتایج آزمون مدل‌های رگرسیونی برای نمونه پژوهش در جدول ۸ ارائه شده است. با توجه به اینکه مقدار آماره عامل تورم واریانس (VIF) برای متغیرهای توضیحی کمتر از مقدار ۱۰ است، لذا همخطی بین آنها وجود ندارد. مقدار آماره دوربین واتسون برای هر ۳ مدل برآورد شده بین ۱/۵۰ تا ۲/۵۰ است، در نتیجه باقیمانده‌ها از یکدیگر مستقل هستند. با توجه به اینکه، سطح معناداری آماره F برابر با ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵) است، می‌توان بیان نمود که متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته را دارند و رگرسیون در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است. علاوه بر این، مقدار ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که حدود ۸۸٪ از تغییرات تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی مورد پژوهش بوده است.

طبق نتایج حاصل در جدول ۸، با توجه به ضریب تخمین زده شده متغیر خودشیفتگی شریک اول حسابرسی در مدل اول برابر با ۰/۰۰۷ و سطح معناداری آماره t برابر ۰/۶۰۵ است، که به معنای عدم وجود رابطه معنادار بین خودشیفتگی شریک اول حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی است. بدین ترتیب با توجه به بیشتر بودن سطح معناداری آماره t از ۵ درصد، فرضیه تحقیق مبنی بر وجود ارتباط معنادار بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی برای شریک اول، مورد تأیید واقع نگردیده است. این نتیجه در حالی است که مقدار ضریب و سطح معناداری آماره t متغیر خودشیفتگی شریک دوم حسابرسی به ترتیب برابر با ۰/۰۲۹ و ۰/۰۱۹ است، که به معنای رابطه مثبت و معناداری بین خودشیفتگی شریک دوم حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی است. بنابراین، با توجه به کمتر بودن

سطح معناداری آماره t از سطح ۵٪، فرضیه تحقیق مبنی بر وجود ارتباط معنادار بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی برای شریک دوم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید واقع می‌شود.

جدول ۸ نتایج آزمون مدل‌های پژوهش با شاخص استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا

مدل اول			مدل دوم			مدل سوم			متغیر وابسته: تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی		
اثرات ثابت - حداقل مربعات تعمیم یافته			اثرات ثابت - حداقل مربعات تعمیم یافته			اثرات ثابت - حداقل مربعات تعمیم یافته			تعداد مشاهدات: ۱۲۰۴		
ضریب	آماره t	سطح معناداری	ضریب	آماره t	سطح معناداری	ضریب	آماره t	سطح معناداری			
۴/۰۸۸	۴۴/۹۰۶	۰/۰۰۰	۴/۱۱۵	۴۳/۵۳۶	۰/۰۰۰	۴/۰۳۱	۴۴/۱۰۸	۰/۰۰۰	C		
۰/۰۰۷	۰/۵۱۸	۰/۶۰۵	۰/۰۲۶	۱/۰۵۶	۰/۲۹۱	۰/۰۰۵	۰/۱۵۰	۰/۸۸۰	P1NAR2		
۰/۰۲۹	۲/۳۵۱	۰/۰۱۹	۰/۰۴۳	۱/۰۳۵	۰/۰۵۳	۰/۰۰۵	۰/۱۷۶	۰/۸۶۱	P2NAR2		
			۰/۰۰۲	۰/۴۹۸	۰/۶۱۸				P1TENURE		
			۰/۰۰۴	۱/۵۶۴	۰/۱۱۸				P2TENURE		
			۰/۰۰۹	۰/۹۲۰	۰/۳۵۸				P1NAR2*P1TENURE		
			۰/۰۰۹	۰/۸۸۰	۰/۳۷۹				P2NAR2*P2TENURE		
						۰/۰۰۶	۲/۶۱۵	۰/۰۰۹	P1CLINET		
						۰/۰۰۱	۰/۵۶۱	۰/۵۷۵	P2CLINET		
						۰/۰۱۰	۰/۸۳۳	۰/۴۰۵	P1NAR2*P1CLINET		
						۰/۰۰۷	۱/۲۷۳	۰/۲۰۴	P2NAR2*P2CLINET		
۰/۰۵۳	۱/۳۵۴	۰/۱۷۶	۰/۰۵۹	۱/۰۵۹	۰/۱۳۰	۰/۰۶۱	۱/۵۲۱	۰/۱۲۹	BIGN		
۰/۰۱۵	۰/۹۱۲	۰/۳۶۲	۰/۰۱۸	۱/۰۸۹	۰/۲۹۲	۰/۰۰۵	۰/۲۵۶	۰/۷۹۸	CIMP		
۰/۰۱۴	۲/۵۸۶	۰/۰۱۰	۰/۰۱۴	۲/۰۹۴	۰/۰۱۲	۰/۰۱۵	۲/۷۸۶	۰/۰۰۵	SIZE		
۰/۱۱۱	۳/۴۲۵	۰/۰۰۱	۰/۱۱۲	۱/۸۳۸	۰/۰۰۱	۰/۱۳۸	۳/۹۷۴	۰/۰۰۰	LVG		
۰/۰۰۰	۰/۰۳۲	۰/۹۷۴	۰/۰۰۰	۳/۱۹۲	۰/۹۳۴	۰/۰۰۰	۰/۲۶۴	۰/۷۹۲	MB		
۰/۰۰۳	۰/۳۵۰	۰/۷۲۶	۰/۰۰۲	۱/۱۷۳	۰/۲۳۹	۰/۰۰۳	۰/۴۲۹	۰/۶۶۸	RESTATE		
۰/۰۳۶	۱/۰۱۱	۰/۳۱۲	۰/۰۲۸	۱/۵۷۰	۰/۷۶۵	۰/۰۳۵	۰/۹۵۱	۰/۳۴۲	AR		
۰/۱۱۹	۲/۳۷۱	۰/۰۱۸	۰/۱۱۶	۱/۶۲۱	۰/۲۸۴	۰/۱۲۱	۲/۴۰۴	۰/۰۱۶	INVER		
۰/۰۴۷	۰/۶۲۵	۰/۰۰۰	۰/۰۴۹	۱/۱۱۶	۰/۶۲۷	۰/۰۰۰	۰/۹۸۷	۰/۰۰۳	DFOREIGNOPS		
۰/۰۵۰	۳/۶۱۴	۰/۰۰۰	۰/۰۵۰	۱/۲۱۹	۳/۵۸۳	۰/۰۳۷	۲/۵۹۲	۰/۰۱۰	LOSS		
۰/۰۰۱	۰/۸۸۹	۰/۳۷۴	۰/۰۰۱	۳/۵۹۹	۰/۸۱۳	۰/۰۰۱	۱/۰۱۵	۰/۳۱۰	FC		
۰/۰۰۲	۰/۲۰۶	۰/۸۳۷	۰/۰۰۳	۱/۱۷۴	۰/۳۷۸	۰/۰۰۱	۰/۱۸۶	۰/۹۱۴	ISSUSE		
۰/۰۹۲	۰/۲۱۰	۰/۰۲۷	۰/۰۹۰	۱/۲۱۲	۰/۱۰۶	۰/۰۸۳	۰/۹۷۴	۰/۰۴۹	CONOWNERSHIP		
۰/۰۰۳	۰/۵۰۷	۰/۶۱۲	۰/۰۰۰	۲/۲۷۰	۰/۰۵۸	۰/۰۰۳	۰/۴۷۴	۰/۶۳۵	AUDCOMSIZE		
۰/۰۲۷	۰/۳۲۳	۰/۱۸۶	۰/۰۲۷	۲/۱۷۶	۰/۲۹۳	۰/۰۳۱	۰/۵۱۱	۰/۱۳۱	AUDCOMIND		
۰/۰۰۰	۰/۰۱۰	۰/۹۹۲	۰/۰۰۲	۱/۴۷۶	۰/۱۴۳	۰/۰۰۴	۰/۳۰۱	۰/۷۶۴	AUDCOMFINEXP		
ضریب تعیین			۰/۸۹۶			۰/۸۹۷					
ضریب تعیین تعدیلی			۰/۸۷۷			۰/۸۷۷					
آماره F (سطح معناداری)			۴۶/۱۸۶ (۰/۰۰۰)			۴۵/۷۳۷ (۰/۰۰۰)					
آماره دورین - واتسون			۱/۸۰۵			۱/۸۲۰					

با توجه به نتایج حاصل از تخمین مدل دوم در جدول ۸، ضریب بدست آمده برای متغیر تعاملی خودشیفتگی و دوره تصدی شریک اول و دوم حسابرسی به ترتیب برابر با $-۰/۰۰۹$ و $-۰/۰۰۹$ بوده آماره t آن‌ها به ترتیب برابر با $۰/۳۵۸$ و $۰/۳۷۹$ است. این نتیجه بدین معنا است که دوره تصدی شریک حسابرسی نمی‌تواند رابطه بین خودشیفتگی شریک اول و دوم حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی را تعدیل نماید، در نتیجه فرضیه دوم مبنی بر اثر معنادار دوره تصدی شریک حسابرسی بر ارتباط بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی هم برای شریک اول و هم شریک دوم، مورد تأیید واقع نگردیده است.

بر اساس یافته‌های بدست آمده از تخمین مدل سوم در جدول ۸، ضریب حاصله برای متغیر تعاملی خودشیفتگی و تعدد کاری شریک اول و دوم حسابرسی به ترتیب برابر با $۰/۰۱۰$ و $۰/۰۰۷$ بوده آماره t آن برابر با $۰/۴۰۵$ و $۰/۲۰۴$ است. بر این اساس تعدد کار شریک حسابرسی نمی‌تواند رابطه بین خودشیفتگی شریک اول و دوم حسابرسی و تأخیر در ارائه حسابرسی را تعدیل نماید، در نتیجه فرضیه سوم مبنی بر اثر معنادار تعدد کاری شریک حسابرسی ارتباط بین خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی هم برای شریک اول و هم برای شریک دوم، مورد تأیید واقع نمی‌شود.

۴-۳-۳- آزمون‌های اضافی

به منظور بررسی دقیق‌تر ارتباط بین خودشیفتگی شرکای حسابرسی و تأخیر در ارائه حسابرسی و تأثیر دوره تصدی و تعدد کاری شرکای حسابرسی بر این رابطه، مدل‌های رگرسیونی با استفاده از میانگین متغیرهای خودشیفتگی، دوره تصدی و تعدد کاری شرکای حسابرسی مجدداً تخمین زده شدند. برای مدل‌های رگرسیونی آزمون‌های قابلیت ادغام (چاو) و هاسمن و وایت استفاده شد و مشخص شد که در مدل رگرسیونی خطی چندگانه باید از روش داده‌های تابلویی و الگوی اثرات ثابت و حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده گردد در جدول ۹ مدل‌های رگرسیونی برای آزمون فرضیه‌های سوم پژوهش ارائه شده است.

پس از بررسی فرض‌های همخطی بین متغیرها و استقلال باقیمانده‌ها و اطمینان از برقراری آنها، نتایج آزمون مدل‌های دوم در جدول ۹ نشان می‌دهد که میانگین خودشیفتگی شرکای حسابرسی با شاخص امضا ارتباط معناداری با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی ندارد. با این حال میانگین دوره تصدی می‌تواند رابطه خودشیفتگی شرکای حسابرسی با شاخص امضا و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی را تعدیل نماید (در سطح اطمینان ۹۵٪)، اما تعدد کاری فاقد توانایی تعدیل این رابطه است. میانگین خودشیفتگی شرکای حسابرسی با شاخص استفاده از نام و/یا نام خانوادگی در امضا از رابطه مثبت و معناداری در سطح اطمینان ۹۵٪ با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی برخوردار است. درحالی‌که میانگین دوره تصدی این رابطه تعدیل می‌کند (در سطح اطمینان ۹۰٪)، میانگین تعدد کاری شرکای حسابرسی در تعدیل این رابطه ناتوان است.

جدول ۹. آزمون اضافی مدل‌های پژوهش با استفاده از میانگین متغیرهای خوشیفتگی، دوره تصدی و تعدد کاری شرکای حسابرسی

متغیر وابسته: تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی		اندازه امضا		استفاده از نام و/یا نام خانوادگی در امضا		اثرات ثابت- حداقل مربعات تعمیم یافته		اثرات ثابت- حداقل مربعات تعمیم یافته	
مشاهدات: ۱۲۰۴		مدل اول		مدل دوم		مدل سوم		مدل اول	
متغیرها	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t	ضریب
پ	۳/۷۵۱	۳۴/۱۷۳***	۳/۷۴۵	۳۴/۱۱۶***	۳/۷۳۸	۳۳/۸۱۳***	۳/۷۳۴	۳۳/۵۰۱***	۳/۷۴۸
PNAR	۰/۰۰۵	۱/۳۳۴	۰/۰۱۸	۲/۴۶۵**	-۰/۰۰۴	-۰/۴۹۰	۰/۰۴۳	۲/۴۶۹**	۰/۰۹۱
PTENURE	۰/۰۰۳	۰/۴۹۱	۰/۰۰۳	۰/۴۹۱	۰/۰۰۳	۰/۴۹۱	۰/۰۰۳	۰/۴۹۱	۰/۰۰۳
PNAR*PTENURE	-۰/۰۰۷	-۲/۲۴۷**	-۰/۰۰۷	-۲/۲۴۷**	-۰/۰۰۷	-۲/۲۴۷**	-۰/۰۰۷	-۲/۲۴۷**	-۰/۰۰۷
PCLINET	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
PNAR*PCLINET	۰/۰۰۱	۰/۸۳۸	۰/۰۰۱	۰/۸۳۸	۰/۰۰۱	۰/۸۳۸	۰/۰۰۱	۰/۸۳۸	۰/۰۰۱
BIGN	۰/۰۰۶	۱/۶۱۱	۰/۰۰۶	۱/۷۱۱*	۰/۰۰۶	۱/۶۰۷	۰/۰۰۶	۱/۵۳۱	۰/۰۰۶
CIMP	-۰/۰۰۵	-۰/۳۲۹	-۰/۰۰۱	-۰/۰۵۰	-۰/۰۰۲	-۰/۰۹۷	-۰/۰۱۰	-۰/۰۵۶۶	-۰/۰۱۰
SIZE	۰/۰۳۴	۵/۳۹۸***	۰/۰۳۴	۵/۶۴۲***	۰/۰۳۵	۵/۳۸۴***	۰/۰۳۵	۵/۴۹۰***	۰/۰۳۶
LVG	۰/۱۳۸	۴/۳۰۰***	۰/۱۳۲	۴/۰۹۳***	۰/۱۴۶	۴/۴۷۹***	۰/۱۳۴	۴/۱۹۱***	۰/۱۳۵
MB	۰/۰۰۱	۰/۳۹۸	۰/۰۰۱	۰/۲۵۸	۰/۰۰۱	۰/۳۵۳	۰/۰۰۱	۰/۱۴۱	۰/۰۰۱
RESTATE	۰/۰۰۵	۰/۷۰۵	۰/۰۰۳	۰/۴۱۰	۰/۰۰۶	۰/۷۶۷	۰/۰۰۶	۰/۷۷۴	۰/۰۰۴
AR	۰/۰۵۳	۱/۵۰۸	۰/۰۵۷	۱/۶۴۲	۰/۰۵۴	۱/۵۷۴	۰/۰۵۳	۱/۵۳۱	۰/۰۴۷
INVER	۰/۱۱۹	۲/۳۵۳**	۰/۱۱۱	۲/۲۸۲**	۰/۱۰۸	۲/۱۱۸**	۰/۱۱۸	۲/۳۳۰**	۰/۱۱۳
DForeignNOPS	-۰/۰۴۸	-۳/۵۴۸***	-۰/۰۵۰	-۳/۵۰۹***	-۰/۰۴۵	-۳/۱۱۸***	۰/۰۴۹	-۳/۵۷۰***	-۰/۰۵۱
LOSS	۰/۰۴۵	۳/۲۷۸***	۰/۰۵۱	۳/۵۵۶***	۰/۰۳۸	۲/۶۲۱***	۰/۰۴۹	۳/۴۹۱***	۰/۰۴۸
FC	۰/۰۰۰	۰/۰۹۱	۰/۰۰۰	۰/۱۳۰	۰/۰۰۰	۰/۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۲۹	۰/۰۰۰
ISSUE	-۰/۰۰۹	-۱/۱۰۵	-۰/۰۱۰	-۱/۲۸۷	-۰/۰۰۸	-۱/۰۰۳	-۰/۰۰۹	-۱/۱۶۰	-۰/۰۱۰
CONOWNERSHIP	-۰/۰۸۲	-۱/۹۶۹**	-۰/۰۷۳	-۱/۷۸۹*	-۰/۰۸۱	-۱/۹۲۲*	-۰/۰۶۲	-۱/۴۷۹	-۰/۰۴۸
AUDCOMSIZE	۰/۰۰۲	۰/۲۵۷	-۰/۰۰۲	-۰/۴۰۵	۰/۰۰۳	۰/۵۰۲	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۸	-۰/۰۰۴
AUDCOMIND	-۰/۰۳۳	-۱/۶۵۲*	-۰/۰۲۴	-۱/۲۰۴	-۰/۰۳۹	-۱/۹۴۶*	-۰/۰۲۷	-۱/۳۳۸	-۰/۰۲۶
AUDCOMFINEXP	۰/۰۰۵	۰/۳۶۱	۰/۰۰۸	۰/۵۸۸	۰/۰۰۳	۰/۲۵۵	۰/۰۰۳	۰/۲۰۵	۰/۰۰۵
ضریب تعیین	۰/۸۹۸	۰/۹۰۰	۰/۹۰۰	۰/۹۰۰	۰/۸۹۹	۰/۸۹۹	۰/۹۰۱	۰/۹۰۱	۰/۹۰۲
ضریب تعیین تعدیلی	۰/۸۸۰	۰/۸۸۲	۰/۸۸۲	۰/۸۸۲	۰/۸۸۱	۰/۸۸۱	۰/۸۸۳	۰/۸۸۳	۰/۸۸۳
آماره F	۴۷/۷۱۰	۴۸/۱۴۸	۴۸/۱۴۶	۴۷/۲۱۱	۴۸/۱۴۶	۴۷/۲۱۱	۴۸/۶۳۵	۴۸/۶۳۵	۴۸/۸۴۸
سطح معناداری آماره F	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
آماره دوربین-واتسون	۱/۸۰۴	۱/۸۲۴	۱/۸۲۴	۱/۸۲۴	۱/۸۲۴	۱/۸۲۴	۱/۸۲۳	۱/۸۲۳	۱/۸۰۲

***، **، * به ترتیب در سطح ۱٪، ۵٪، و ۱۰٪ معنادار است.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

هدف از انجام این پژوهش مطالعه و بررسی ارتباط بین خودشیفتگی شرکای حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، با توجه به نقش دوره تصدی و تعدد کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ بود. در این پژوهش از دو شاخص اندازه امضا و استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا برای سنجش میزان خودشیفتگی ۱۲۰۴ سال- شریک حسابرسی (۴۱۴ فرد) استفاده گردید.

نتایج فرضیه اول به صورت جداگانه برای هر شریک امضا کننده گزارش حسابرسی نشان می‌داد میزان خودشیفتگی شرکای اول و دوم حسابرسی با شاخص اندازه امضا، ارتباط معناداری با فاصله زمانی بین تاریخ پایان دوره مالی و تاریخ گزارش حسابرسی ندارد. نتایج این فرضیه برای شاخص استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا کمی متفاوت است، در حالیکه خودشیفتگی شریک اول حسابرسی ارتباطی معنادار با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی ندارد، خودشیفتگی شریک دوم حسابرسی منجر به تأخیر بیشتر در ارائه گزارش حسابرسی می‌شود. این نتیجه بدین معنا است که خودشیفتگی شریک

دوم نسبت به شریک اول امضا کننده گزارش حسابرسی از نقش تعیین کننده تری در تعیین فاصله زمانی بین تاریخ پایان دوره مالی و تاریخ گزارش حسابرسی و کارایی حسابرسی برخوردار است. این نتیجه در مورد شریک اول حسابرسی بر خلاف یافته‌های **چورچ و همکاران (۲۰۲۰)** است که در آن خودشیفتگی بیشتر این شریک (در چین به عنوان شریک بازاریابی کننده^۱ و معمولاً ارشدتر از شریک دوم) به افزایش تأخیر در گزارش حسابرسی می‌انجامید؛ اما در مورد شریک دوم (در چین به عنوان شریک انجام دهنده حسابرسی^۲) برای شاخص اندازه امضا مبنی بر عدم رابطه در یک راستا بوده و برای شاخص استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا متناقص است.

با این حال، نتایج آزمون اضافی با میانگین خودشیفتگی شرکای امضا کننده گزارش حسابرسی حاکی از ارتباط مثبت و معنادار خودشیفتگی شرکای حسابرسی با استفاده از نام و نام خانوادگی در امضا و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی بود. این نتیجه بدین معنا است که اگر حداقل یکی از شرکا حسابرسی خودشیفته باشد (از نام و نام خانوادگی در امضا استفاده کند) و می‌تواند فاصله زمانی بین تاریخ پایان دوره مالی و تاریخ گزارش حسابرسی را تحت تأثیر قرار دهد. مطابق با باور **سالتریو^۳ (۲۰۱۲)** مبنی بر نقش مذاکرات در تأخیر ارائه گزارش حسابرسی، خودشیفتگی حسابرسان روند مذاکرات را به دلیل دشواری در دستیابی به توافق و برخورد با بن‌بست‌ها بیشتر کند و در نتیجه ارائه گزارش حسابرسی با تأخیر بیشتر مواجه می‌شود. از دیگر دلایل تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی از سوی شرکای حسابرسی خودشیفته می‌توان به دشواری در ایجاد روابط با سایر اعضای تیم اشاره نمود؛ در واقع، این شرکا با عدم همدلی با زیردستان خود، رد توصیه‌های آن‌ها و واکنش بیش از حد به انتقادات مطرح شده، و همچنین عدم تحمل شکست و سرزنش دیگران به واسطه نیاز به تسلط بر تصمیم‌گیری، از سایر اعضای تیم حسابرسی فاصله گرفته و احتمال افزایش گردش اعضای تیم را بالا می‌برد که خود به کاهش بهره‌وری پروژه حسابرسی منجر شده و ارائه گزارش حسابرسی را به تأخیر بیشتر مواجه می‌سازد. هر چند نباید فراموش نمود خودشیفتگی حسابرسان می‌تواند تأثیر مثبتی بر نتیجه مذاکره داشته باشد. ویژگی‌های خودشیفتگی حسابرسان را وادار می‌کند تا در مذاکرات بر سر موضع خود بایستند و چنین چانه‌زنی سخت‌گیرانه‌ای به خودشیفته‌ها امکان می‌دهد تا به نتیجه دلخواه خود دست یابند. به طور خاص، استفاده خودشیفتگان از تاکتیک‌های رقابتی، مانند انعطاف ناپذیری و سرسختی، می‌تواند این امکان را برای شرکای حسابرسی فراهم کند که مشتریان خود را به انجام گزارشگری کمتر متهورانه معجب کنند و کیفیت حسابرسی را هر چند با تأخیر بیشتر بهبود ببخشند.

نتایج فرضیه دوم نشان می‌داد که دوره تصدی شریک اول و دوم به صورت جداگانه بر رابطه خودشیفتگی شریک حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی تأثیر ندارد. هر چند نتایج آزمون اضافی با میانگین خودشیفتگی (برای هر دو شاخص) و میانگین دوره تصدی شرکای امضا کننده گزارش حسابرسی حاکی از اثر کاهنده دوره تصدی شرکای حسابرسی بر رابطه خودشیفتگی شرکای حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی است.

نتایج فرضیه سوم نشان می‌داد که تعدد کاری شریک اول و دوم بر رابطه خودشیفتگی شریک اول و دوم حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی تأثیر ندارد. نتایج آزمون اضافی با میانگین خودشیفتگی و تعدد کاری شرکای امضا کننده گزارش حسابرسی نیز حاکی از عدم اثرگذاری معنادار تعدد کاری شرکای حسابرسی بر رابطه خودشیفتگی شرکای

¹ Review Auditor² Engagement Auditor³ Salterio

حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی بود. این نتیجه می‌تواند از این مسئله ناشی شود که تعدد کاری بالای حسابرسی به تنهایی نمی‌تواند شاخصی از ویژگی مشغله یا کیفیت یک شریک حسابرسی باشد؛ به طوریکه تعدد کاری بالا ممکن است به دلیل وجود مشتریان کوچک در پرتفوی شریک حسابرسی باشد و آنچه شاید مهم‌تر باشد حجم کاری شرکای حسابرسی در طول سال باشد.

با توجه به یافته‌های حاصل از فرضیه‌های پژوهش به مؤسسه‌های حسابرسی توصیه می‌شود با بررسی دوره‌ای ویژگی‌های شخصیتی شرکای حسابرسی و کارکنان بویژه خودشیفتگی آنها، سعی کنند به کاهش فاصله بین تاریخ گزارش فاصله زمانی بین تاریخ پایان دوره مالی و تاریخ گزارش حسابرسی کمک کنند، چرا که با کاهش زمان انجام فرآیند حسابرسی، منابع کمتری برای پروژه حسابرسی صرف می‌شود و مؤسسه حسابرسی می‌تواند در کنار صرفه‌جویی در هزینه - افزایش سود - در زمینه رقابت با سایر مؤسسات حسابرسی نیز قوی‌تر شود. همچنین به شرکت‌های تقاضا کننده خدمات حسابرسی پیشنهاد می‌شود علاوه بر ویژگی‌های مؤسسه حسابرسی، ویژگی‌های شرکای حسابرسی بویژه خصیصه‌های شخصیتی از جمله خودشیفتگی را مورد بررسی قرار دهند و آن را انتخاب حسابرس دخیل نمایند؛ چرا که ممکن است بخشی از عدم ارائه به موقع صورت‌های مالی ناشی از خودشیفتگی شرکای حسابرسی باشد. بدین ترتیب شرکت می‌تواند پیامدهای منفی عدم ارائه به موقع صورت‌های مالی ممانعت نماید و حتی به واسطه تلاش کمتر حسابرس، حق الزحمه حسابرسی کمتری پرداخت کند.

در مجموع، نتایج این پژوهش دستاوردهای مهمی را برای نهادهای تصمیم‌گیرنده مالی کشور مانند جامعه حسابداران رسمی، سازمان حسابرسی و سازمان بورس و اوراق بهادار را فراهم نماید. همچنین نتایج این تحقیق موجب شناخت دقیق‌تر ماهیت و عوامل مرتبط بر تأخیر در گزارش حسابرسی می‌شود. همچنین، یافته‌های این پژوهش دارای پیامدهای مهمی برای حسابرسان، فعالان بازار سرمایه و پژوهشگران است. در نهایت این تحقیق روزه‌ای را برای انجام پژوهش‌های آتی ایجاد می‌کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

جمع‌آوری داده‌ها: سید علی اکبر تیموریان؛ تهیه گزارش پژوهش: سید علی اکبر تیموریان و دکتر مهدی مران جوری؛
تحلیل داده‌ها: سید علی اکبر تیموریان و دکتر مهدی مران جوری؛ **بازبینی و مشاوره علمی:** دکتر رضیه علی خانی و دکتر نعمت رستمی.

این مقاله برگرفته از رساله دکتری سید علی اکبر تیموریان در رشته حسابداری به راهنمایی دکتر مهدی مران جوری و مشاوره دکتر رضیه علی خانی و دکتر نعمت رستمی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس است.

نویسنده اول: تهیه و آماده‌سازی نمونه‌ها، گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر نتایج، نگارش پیش‌نویس اولیه مقاله.

نویسنده دوم: استاد راهنمای رساله دکتری، طراحی و مفهوم‌سازی پژوهش، روش‌شناسی، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

نویسنده سوم: استاد مشاور رساله دکتری، مشارکت در اعتبارسنجی یافته‌ها، مشاوره علمی در فرآیند پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله.

نویسنده چهارم: استاد مشاور رساله دکتری، مشارکت در اعتبارسنجی یافته‌ها، مشاوره علمی در فرآیند پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

نویسندگان هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

تقدیر و تشکر

نهایت تقدیر و تشکر را از تمامی افرادی که در این مسیر به ما کمک نمودند تا این مطالعه به سرانجام برسد، داریم.

منابع

- پاشازاده کهتی، معصومه؛ علی نژادساروکلانی، مهدی؛ محمدی، احمد و بادآور نهندي، یونس (۱۴۰۱). طراحی مدل خودشیفتگی حسابرسان در محیط کار حسابرسی. *تحلیل بازار سرمایه*، ۲(۳)، ۱۸۳-۲۱۳. https://journals.iau.ir/article_698359.html
- پورحیدری، امید؛ سلطانی نژاد، احمدصادق و سلطانی نژاد، ابراهیم (۱۴۰۳). اثر مشغله شریک حسابرسان بر کیفیت حسابرسی، تأخیر گزارش حسابرسان و هزینه سرمایه. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۴(۱)، ۱۱۵-۱۳۸. DOI: 10.22051/jera.2023.43927.3138
- جوادی‌نیا، امیر و کامیابی، یحیی (۱۴۰۲). بررسی اثر ترتیب ارائه اطلاعات بر قضاوت حسابرسان مربوط به تداوم فعالیت شرکت با تأکید بر تجربه و محدودیت زمانی. *مجله دانش حسابداری*، ۱۴(۳)، ۱-۱۹. DOI: 10.22103/jak.2023.20115.3762
- حسینی‌نسب، حجت (۱۴۰۳). بررسی تأثیر برنامه اخلاق سازمانی بر رفتارهای غیراخلاقی حسابرسان مستقل، با در نظر گرفتن نقش میانجی فرایند ارزیابی شناختی فردی. *مجله دانش حسابداری*، ۱۵(۱)، ۱۳۰-۱۰۳. DOI: 10.22103/jak.2023.21251.3867

- صفرزاده، محمدحسین؛ هوشمند کاشانی، عباس و غلامی فتیده، اشکان (۱۴۰۲). بررسی رابطه بین تجاری سازی مؤسسه های حسابداری و رفاه شخصی حسابرسان. *مجله دانش حسابداری*، ۱۴(۱)، ۱۹۱-۲۱۴. DOI: 10.22103/jak.2022.19266.3692
- عزیزی، میدیا؛ وکیلی، علی اکبر و نظری ابرکوه، علی. (۱۴۰۱). تأخیر غیرعادی در ارائه گزارش حسابداری و ریسک ریزش آتی قیمت سهام. *مطالعات اخلاقی و رفتار در حسابداری و حسابداری*، ۱۵(۳)، ۱۴۲-۱۱۵. https://journals.iau.ir/article_692230.html
- علی خانی، رضیه؛ مران جوری؛ مهدی و داوودی، سمانه (۱۴۰۰). ویژگی های کمیته حسابداری و خوانایی گزارش حسابداری. *بررسی های حسابداری و حسابداری*، ۲۸(۱)، ۸۰-۱۰۱. DOI: 10.22059/acctgrev.2021.303906.1008381
- لطفی جو، نشمین؛ بنی مهد، بهمن؛ نیکومرام، هاشم؛ و وکیلی فرد، حمیدرضا (۱۴۰۲). نقش خودشیفتگی حسابرس در کاهش مدیریت سود. *پژوهش های کاربردی در گزارشگری مالی*، ۱۲(۲)، ۲۸۱-۳۰۴. https://www.arfr.ir/article_192608.html
- لطفی جو، نشمین؛ بنی مهد، بهمن؛ و وکیلی فرد، حمیدرضا (۱۴۰۲). خودشیفتگی حسابرس و اظهار نظر مقبول حسابداری. *پژوهش های حسابداری حرفه ای*، ۳(۱۱)، ۶۴-۸۱. https://article.iacpa.ir/article_705241.html?lang=en
- یاراحمدی، جاوید؛ غلامزاده لداری، مسعود (۱۴۰۳). همزمانی دوره تصدی مدیرعامل و مدیر مالی و کیفیت سود: نقش تعدیلگر حق الزحمه حسابداری. *مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار*، ۶۰(۱۵)، ۱۷۲-۱۸۸. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/1079161>

References

- Akers, M. D., Giacomino, D. E. & Weber, J. (2014). Narcissism in public accounting firms. *Accounting and Finance Research*, 3(3), 170-178. DOI: 10.5430/afr.v3n3p170
- Alikhani, R., Maranjory, M., & Davoudi, S. (2021). Audit committee characteristics and audit reporting readability. *Accounting and Auditing Review*, 28(1), 80-101. DOI: 10.22059/acctgrev.1008381 [In Persian].
- Almer, E. D., & Kaplan, S. E. (2002). The effects of flexible work arrangements on stressors, burnout, and behavioral job outcomes in public accounting. *Behavioral Research in Accounting*, 14(1), 1-34. DOI: 10.2308/bria.14.1
- Altman, E. I. (2000). Predicting financial distress of companies: Revisiting the Z-SCORE and ZETA models. *Working Paper*, New York University. <https://doi.org/10.4337/9780857936097.00027>
- American Institute of Certified Public Accountants. (1992). Statement of position regarding mandatory rotation of audit firms of publicly held companies. (SEC Practice Section). New York, NY: AICPA. egrove.olemiss.edu/91
- American Psychiatric Association (2013), *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5*, 5th ed., American Psychiatric Publishing, Washington, DC. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>.
- Arel, B., Brody, R. G., & Pany, K. (2005). Audit firm rotation and audit quality. *The CPA Journal*, 75(1), 36-39. <https://www.proquest.com/docview/212288931>
- Ashton, R. H., Willingham, P. R., & Elliot, R. K. (1987). An empirical analysis of audit delay. *Journal of Accounting Research*, 2(2), 275-292. <https://www.jstor.org/stable/2491018>
- Azizi, M., Vakili, A. A., & Nazari Abarkooh, A. (2013). Abnormal delay in submitting audit reports and the risk of future stock price decline. *Studies in Ethics and Behavior in Accounting and Auditing*, 1(3), 115-142. https://journals.iau.ir/article_692230.html [In Persian].
- Azizkhani, M., Monroe, G. S. & Shailer, G. (2013). Audit partner tenure and cost of equity capital. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 32(1), 183-202. DOI: 10.2308/ajpt-50308
- Bajary, A. R., Shafie, R., & Ali, A. (2023). COVID-19 pandemic, internal audit function and audit report lag: Evidence from emerging economy. *Cogent Business & Management*, 10(1), 2178360. ideas.repec.org/2178360.html
- Ball, F., Tyler, J., & Wells, P. (2015). Is audit quality impacted by auditor relationships? *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 11(2), 166-181. <https://doi.org/10.1016/j.jcae.2015.05.002>
- Bamber, E. M., Bamber, L. S., & Schoderbek, M. P. (1993). Audit structure and other determinants of audit report lag: An empirical analysis. *Auditing: A Journal of Practice Theory*, 1(1), 1-23. [Proquest].
- Bame-Aldred, C. W., & Kida, T. (2007). A comparison of auditor and client initial positions and tactics. *Accounting, Organizations and Society*, 32(6), 497-511. ideas.repec.org/aosoci/v32y2007i6p497-511.html
- Bryan, D. B., & Mason, T. W. (2020). Earnings volatility and audit report lag. *Advances in Accounting*, 51, 100496. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2020.100496>

- Campbell, W. K., Bush, C. P., Brunell, A. B., & Shelton, J. (2005). Understanding the social costs of narcissism: The case of the tragedy of the commons. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(10), 1358-1368. <https://doi.org/10.1177/0146167205274855>
- Carcello, J. V., & Nagy, A. L. (2004). Audit firm tenure and fraudulent financial reporting. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 57-69. DOI: [10.2308/aud.2004.23.2.55](https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.2.55)
- Carey, P., & Simnett, R. (2006). Audit partner tenure and audit quality. *The Accounting Review*, 81(3), 653-676. DOI: [10.2308/accr.2006.81.3.653](https://doi.org/10.2308/accr.2006.81.3.653)
- Carnevale, P. J., & Pruitt, D. G. (1992). Negotiation and mediation. *Annual Review of Psychology*, 43(1), 531-582. DOI: [10.1146/annurev.ps.43.020192.002531](https://doi.org/10.1146/annurev.ps.43.020192.002531)
- Catanach, A., & Walker, P. (1999). The international debate over mandatory auditor rotation: A conceptual research framework. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 8(1), 43-66. [10.1016/S1061-9518](https://doi.org/10.1016/S1061-9518)
- Chambers, A. E., & Penman, S. H. (1984). Timeliness of corporate reporting and stock price reaction to earning announcements. *Journal of Accounting Research*, 22(1), 21-47. <https://www.jstor.org/stable/2490700>
- Chen, C. Y., Lin, C. J., & Lin, Y. C. (2008). Audit partner tenure, audit firm tenure, and discretionary accruals: Does long auditor tenure impair earnings quality? *Contemporary Accounting Research*, 25(2), 415-445. <https://doi.org/10.1506/car.25.2.5>
- Chen, J., Dong, W., Han, H., & Zhou, N. (2020). Does audit partner workload compression affect audit quality? *European Accounting Review*, 29(5), 1021-1053. DOI: [10.1080/09638180.2020.1726196](https://doi.org/10.1080/09638180.2020.1726196)
- Cheng, Y., Haynes, C. M., & Yu, M. D. (2021). The effect of engagement partner workload on audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 36(8), 1068-1091. <https://doi.org/10.1108/MAJ-04-2020-2635>
- Chin, C. J., & Chi, H. Y. (2009). Reducing restatements with increased industry expertise. *Contemporary Accounting Research*, 26(3), 729-765. DOI: [10.1506/car.26.3.4](https://doi.org/10.1506/car.26.3.4)
- Chou, T. K., Pittman, J. A., & Zhuang, Z. (2021). The importance of partner narcissism to audit quality. *The Accounting Review*, 96(6), 103-127. <https://doi.org/10.2308/TAR-2018-0420>
- Church, B. K., Dai, N. T., Kuang, X., & Liu, X. (2020). The role of auditor narcissism in auditor-client negotiations: Evidence from China. *Contemporary Accounting Research*, 37(3), 1756-1787. DOI: [10.1111/1911-3846.12565](https://doi.org/10.1111/1911-3846.12565)
- Cordes, C. L., & Dougherty, T. W. (1993). A review and an integration of research on job burnout. *Academy of Management Review*, 18(4), 621-656. <https://doi.org/10.2307/258593>
- Cragun, O. R., Olsen, K. J., & Wright, P. M. (2020). Making CEO narcissism research great: A review and meta-analysis of CEO narcissism. *Journal of Management*, 46(6), 908-936. [10.1177/0149206319892678](https://doi.org/10.1177/0149206319892678)
- DeAngelo, L. E. (1981a). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting & Economics*, 3, 183-199. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(81\)90002-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(81)90002-1)
- DeAngelo, L. E. (1981b). Auditor independence, "low balling," and disclosure regulation. *Journal of Accounting & Economics*, 3, 113-127. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(81\)90009-4](https://doi.org/10.1016/0165-4101(81)90009-4)
- Doty, J. R. (2011). Rethinking the relevance, credibility and transparency of audits - speech by PCAOB chairman james R. doty to SEC and financial reporting institute 30th annual conference, June 2. Available: http://pcaobus.org/News/Speech/Pages/06022011_DotyKeynoteAddress.aspx
- Eppler, M. J., & Mengis, J. (2004). The concept of information overload: A review of literature from organizational science, accounting, marketing, MIS, and related disciplines. *The Information Society: An International Journal*, 20(5), 325-344. DOI: [10.1080/01972240490507974](https://doi.org/10.1080/01972240490507974)
- Ettredge, M. L., Li, C., & Sun, L. (2006). The impact of SOX section 404 internal control quality assessment on audit delay in the SOX era. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 25(1), 1-23. DOI: [10.2308/aud.2006.25.2.1](https://doi.org/10.2308/aud.2006.25.2.1)
- Farmer, T. A., Rittenberg, L. E. & Trompeter, G. M. (1987). An investigation of the impact of economic and organizational factors on auditor independence. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 7(1), 1-14. [https://doi.org/10.1016/S0361-3682\(96\)00025-6](https://doi.org/10.1016/S0361-3682(96)00025-6)
- FASB. (2010). SFAC No. 8: Conceptual framework for financial reporting. Chapter 1, The objective of general purpose financial reporting, and chapter 3, Qualitative characteristics of useful financial information. FASB, Connecticut. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1496326>
- Ferguson, A., Francis, J. R., & Stokes, D. J. (2003). The effects of firm-wide and office-level industry expertise on audit pricing. *The Accounting Review*, 78(2), 429-448. <https://doi.org/10.2308/accr.2003.78.2.429>

- Firth, M. A., Rui, O. M., & Wu, X. (2012). How do various forms of auditor rotation affect audit quality? Evidence from China. *The International Journal of Accounting*, 47(1), 109-138. DOI: [10.2139/ssrn.1830741](https://doi.org/10.2139/ssrn.1830741)
- Fogarty, T. J., Singh, J., Rhoads, G. K., & Moore, R. K. (2000). Antecedents and consequences of burnout in accounting: Beyond the role stress model. *Behavioral Research in Accounting*, 12(1), 31-67. [Researchgate].
- Furnham, A., & Crump, J. (2014). The dark side of the MBTI. *Psychology*, 5(2), 166-171. DOI: [10.4236/psych.52026](https://doi.org/10.4236/psych.52026)
- Garcia-Blandon, J., Argiles, J. M., & Ravenda, D. (2020). On the relationship between audit tenure and fees paid to the audit firm and audit quality. *Accounting in Europe*, 17(1), 78-103. [10.1080/17449480.2019.1669808](https://doi.org/10.1080/17449480.2019.1669808)
- General Accounting Office. (2003). Public accounting firms: required study on the potential effects of mandatory audit firm rotation. Report GAO-04-216. Washington, DC: GAO <https://www.gao.gov/products/gao-04-216>
- Gibbins, M., McCracken, S. A., & Salterio, S. E. (2010). The auditor's strategy selection for negotiation with management: Flexibility of initial accounting position and nature of the relationship. *Accounting, Organizations and Society*, 35(6), 579-595. DOI: [10.1016/j.aos.2010.01.001](https://doi.org/10.1016/j.aos.2010.01.001)
- Gilson, S. (1990). Bankruptcy, boards, banks and block holders: Evidence on changes on corporate ownership and control when firms default. *Journal of Financial Economics*, 27(2), 355-387. [10.1016/0304-405X\(90\)90060-D](https://doi.org/10.1016/0304-405X(90)90060-D)
- Givoly, D., & Palmon, D. (1982). Timeliness of annual earnings announcements: Some 245 empirical evidence. *The Accounting Review*, 57(3), 486-508. <https://www.jstor.org/stable/246875>
- Gold, A., Lindscheid, F., Pott, C., & Watrin, C. (2012). The effect of engagement and review partner tenure and rotation on audit quality: Evidence from Germany. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1631947>
- Goodwin, J., & Wu, D. (2016). What is the relationship between audit partner busyness and audit quality? *Contemporary Accounting Research*, 33(1), 341-377. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12129>
- Grijalva, E., & Harms, P. D. (2014). Narcissism: An integrative synthesis and dominance complementarity model. *Academy of Management Perspectives*, 28(2), 108-127. <https://doi.org/10.5465/amp.2012.0048>
- Gul, F. A., Ma, S. M., & La, K. (2017). Busy auditors, partner-client tenure, and audit quality: Evidence from an emerging market. *Journal of International Accounting Research*, 16(1), 83-105. DOI: [10.2308/jiar-51706](https://doi.org/10.2308/jiar-51706)
- Habib, A., Bhuiyan, M. B. U., Huang, H. J., & Miah, M. S. (2019). Determinants of audit report lag: A meta-analysis. *International Journal of Auditing*, 23(1), 20-44. DOI: [10.1108/MAJ-06-2017-1572](https://doi.org/10.1108/MAJ-06-2017-1572)
- Habib, A., Bhuiyan, M. B. U., & Sun, X. (2019). Audit partner busyness and cost of equity capital. *International Journal of Auditing*, 23(1), 57-72. DOI: [10.1111/ijau.12144](https://doi.org/10.1111/ijau.12144)
- Hakansson, N. H. (1977). Interim disclosure and public forecasts: An economic analysis and a framework for choice. *The Accounting Review*, 52(2), 396-416. <https://www.jstor.org/stable/245417>
- Hepper, E. G., Hart, C. M., Meek, R., Sicek, S., & Sedikides, C. (2014). Narcissism and empathy in young offenders and non-offenders. *European Journal of Personality*, 28(2), 201-210. DOI: [10.1002/per.1939](https://doi.org/10.1002/per.1939)
- Hopwood, A., McKeown, J., & Mutchler, J. (1989). A test of the incremental explanatory power of opinions qualified for consistency and uncertainty. *The Accounting Review*, 64(1), 28-48. www.proquest.com/1301310877
- Hopwood, C. J., Ansell, E. B., Pincus, A. L., Wright, A. G. C., Lukowitsky, M. R., & Roche, M. J. (2011). The circumplex structure of interpersonal sensitivities. *Journal of Personality*, 79(4), 707-740. DOI: [10.1111/j.1467-6494.2011.00696.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00696.x)
- Hoseininasab, H. (2024). The effect of organizational ethics program on the unethical behaviors of independent auditors, considering the mediating role of the individual cognitive appraisal process. *Journal of Accounting Knowledge*, 15(1), 103-130. DOI: [10.22103/jak.2023.21251.3867](https://doi.org/10.22103/jak.2023.21251.3867) [In Persian].
- Hoyle, J. (1978). Mandatory auditor rotation: The arguments and alternative. *Journal of Accountancy*, 145(5), 69-78. <https://www.scribpub.com/reference/243907>
- Hsieh, T. S., Kim, J. B., Wang, R. R., & Zhihong, W. (2020). Seeing is believing? Executives' facial trustworthiness, auditor tenure, and audit fees. *Journal of Accounting and Economics*, 69(1), 101260. <https://ideas.repec.org/a/eee/jaecon/v69y2020i1s0165410119300552.html>
- Jackson, S. E., Schwab, R. L., & Schuler, R. S. (1986). Toward an understanding of the burnout phenomenon. *Journal of Applied Psychology*, 71(4), 630-640. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.71.4.630>
- Javady Nia, A., & Kamyabi, Y. (2023). Investigating the effect of the order of providing information on the judgment of auditors related to going concern with emphasis on experience and time limitation. *Journal of Accounting Knowledge*, 14(3), 1-19. DOI: [10.22103/jak.2023.20115.3762](https://doi.org/10.22103/jak.2023.20115.3762) [In Persian].

- Johnson, V. E., Khurana, I. K. & Reynolds, J. K. (2002). Audit-firm tenure and the quality of financial reports. *Contemporary Accounting Research*, 19(4), 637-660. DOI: [10.1506/LLTH-JXQV-8CEW-8MXD](https://doi.org/10.1506/LLTH-JXQV-8CEW-8MXD)
- Kaplan, S. N., & Reishus, D. (1990). Outside directorships and corporate performance. *Journal of Financial Economics*, 27(2), 389-410. <https://ideas.repec.org/a/eee/jfinec/v27y1990i2p389-410.html>
- Karjalainen, J. (2011). Audit partner industry specialization and earnings quality of privately-held companies. DOI: [10.2139/ssrn.1766437](https://doi.org/10.2139/ssrn.1766437)
- Kerckhofs, L., Vandenhaute, M. L., & Hardies, K. (2023). Partner narcissism in a private market setting: Consequences for audit reporting decisions and audit pricing. *International Journal of Auditing*, 28(3), 500-521. <https://doi.org/10.1111/ijau.12339>
- Kross, W., & Schroeder, D. A. (1984). An empirical investigation of the effect of quarterly earnings announcement on stock returns. *Journal of Accounting Research*, 22(1), 153-176. <https://www.jstor.org/stable/2490706>
- Küfner, A. C. P., Nestler, S., & Back, M. D. (2013). The two pathways to being an (Un-) popular narcissist. *Journal of Personality*, 81(2), 184-195. DOI: [10.1111/j.1467-6494.2012.00795.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2012.00795.x)
- Lai, K. M., Sasmita, A., Gul, F. A., Foo, Y. B., & Hutchinson, M. (2018). Busy auditors, ethical behavior, and discretionary accruals quality in Malaysia. *Journal of Business Ethics*, 150(4), 1187-1198. DOI: [10.1007/s10551](https://doi.org/10.1007/s10551)
- Lee, J. S. (2016). Auditor tenure and audit quality: An empirical analysis at audit firm and audit partner level for the German market. *Ph.D. Dissertation*, Freien Universität Berlin. [Refubium].
- Leiter, M. P., & Maslach, C. (1988). The impact of interpersonal environment on burnout and organizational commitment. *Journal of Organizational Behavior*, 9(4), 297-308. <https://doi.org/10.1002/job.4030090402>
- Lindquist, T. M. (2008). Recruiting the millennium generation: The new CPA. *The CPA Journal*, 78(8), 56-59.
- Litt, B., Sharma, D., Simpson, T., & Tanyi, P. N. (2014). Audit Partner Rotation and Financial Reporting Quality. *Auditing A Journal of Practice & Theory*, 33(3), 59-86. DOI: [10.2308/ajpt-50753](https://doi.org/10.2308/ajpt-50753)
- Lo, A. W. Y., Lin, K. Z., & Wong, R. M. K. (2022). Does availability of audit partners affect audit quality? Evidence from China. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 37(2), 407-439. DOI: [10.1177/19893860](https://doi.org/10.1177/19893860)
- Lopez, D. M., & Peters, G. F. (2012). The effect of workload compression on audit quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(4), 139-165. DOI: [10.2308/ajpt-10305](https://doi.org/10.2308/ajpt-10305)
- lotfiju, N., Banimahd, B., Nikoomaram, H., & Vakilifard, H. (2024). The role of Auditor's Narcissism on Reduced Earnings Management. *Applied Research in Financial Reporting*, 12(2), 281-304. arfr.ir/192608 [In Persian].
- Lotfiju, N., Banimahd, B., & Vakilifard, H. (2023). The role of auditors narcissism on acceptable opinion auditors. *Professional Auditing Research*, 3(11), 64-81. DOI: [10.22034/jpar.2023.1999678.1154](https://doi.org/10.22034/jpar.2023.1999678.1154) [In Persian].
- Luchner, A. F., Houston, J. M., Walker, C., & Houston, M. A. (2011). Exploring the relationship between two forms of narcissism and competitiveness. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 779-782. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.06.033>
- Magee, R., & Tseng, M. (1990). Audit pricing and independence. *The Accounting Preview*, 65(2), 315-336. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:157731380>
- Manry, D., Mock, T., & Turner, J. (2008). Does increased partner tenure reduce audit quality? *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23(4), 553-572. DOI: [10.1177/0148558X0802300406](https://doi.org/10.1177/0148558X0802300406)
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1986). *The maslach burnout inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=757447>
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (1997). *The truth about burnout*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers. <https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1275978>
- Mautz, R. K., & Sharaf, H. A. (1961). *The philosophy of auditing*. Sarasota, Florida: American Accounting Association. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:166463654>
- McLaren, N. L. (1958). Rotation of auditors. *The Journal of Accountancy*, 160(1), 41-44. [10.1108/MEDAR-1226](https://doi.org/10.1108/MEDAR-1226)
- Mnif, Y., & Cherif, I. (2022). Audit partner workload, gender and audit quality. *Journal of Applied Accounting Research*, 23(5), 1047-1070. <https://ideas.repec.org/a/eme/jaarpp/jaar-08-2021-0219.html>
- Monroe, G., & Hossain, S. (2013). Does audit quality improve after the implementation of mandatory audit partner rotation? *Accounting and Management Information Systems*, 12(2), 263-279. ideas.repec.org/3i2p263-279.html

- Myers, J. N., Myers, L. N., & Omer, T. C. (2003). Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation? *The Accounting Review*, 78(3), 779–799. DOI: [10.2308/accr.2003.78.3.779](https://doi.org/10.2308/accr.2003.78.3.779)
- Nevicka, B., Ten Velden, F., De Hoogh, A., & Van Vianen, A. (2011). Reality at odds with perceptions: Narcissistic leaders and group performance. *Psychological Science*, 22(10), 1259-1264. DOI: [10.1177/09517259](https://doi.org/10.1177/09517259)
- Ocak, M. (2018). The impact of auditor education level on the relationship between auditor busyness and audit quality in Turkey. *Cogent Business & Management*, 5(1), 1-20. ideas.repec.org/v5y2018i1p1517588.html
- Pashazadeh Kohagh, M., Alinejad Sarokalai, M., Mohammadi, A., & Badavar Nahandi, Y. (2013). Designing a model of auditor narcissism in the auditing work environment. *Capital Market Analysis*, 2(3), 183-213. https://journals.iau.ir/article_698359.html [In Persian].
- Patterson, E. R., Smith, J. R., & Tiras, S. L. (2019) The effects of auditor tenure on fraud and its detection. *The Accounting Review*, 94(5), 297-318. DOI: [10.2139/ssrn.2935224](https://doi.org/10.2139/ssrn.2935224)
- Pourheidari, O., Soltani Nejad, A. S., & Soltani Nejad, E. (2024). Effect of Auditor Partner's Busyness on Audit Quality, Auditor Report Delays, and Capital Cost. *Empirical Research in Accounting*, 14(1), 115-138. DOI: [10.22051/jera.2023.43927.3138](https://doi.org/10.22051/jera.2023.43927.3138) [In Persian].
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2015a). Concept release on audit quality indicators (release no. 2015-005, July 1, 2015). Washington, DC. [PCAOB].
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2015b). Supplemental request for comment: rules to require disclosure of certain audit participants on a new PCAOB form (release no. 2015-004, July 1, 2015). Washington, DC: PCAOB. DOI: [10.2308/ciia-51313](https://doi.org/10.2308/ciia-51313)
- Raghanathan, B. I., Barry, J. H., & Evans, I. I. I. (1994). An empirical investigation of problems of audits. *Research in Accounting Regulation*, 1(1), 33-58. <https://www.sciepub.com/reference/243912>
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890–902. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.5.890>
- Safarzadeh, M. H., Hoshmand Kashani, A., & Gholami Fatideh, A. (2023). The relationship between commercialization of audit firms and auditors' subjective well-being. *Journal of Accounting Knowledge*, 14(1), 191-214. DOI: [10.22103/jak.2022.19266.3692](https://doi.org/10.22103/jak.2022.19266.3692) [In Persian].
- Salehi, M., Dalwai, T., & Arianpoor, A. (2023). The impact of narcissism, self-confidence and auditor's characteristics on audit report readability. *Arab Gulf Journal of Scientific Research*, 41(2), 202-223. <https://doi.org/10.1108/AGJSR-08-2022-0152>
- Salehi, M., Rouhi, S., Usefi Moghadam, M., & Faramarzi, F. (2022). Managers' and auditors' narcissism on the management team's stability and relative corporate performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 71(4), 1490-1514. DOI: [10.1108/IJPPM-04-2020-0194](https://doi.org/10.1108/IJPPM-04-2020-0194)
- Salterio, S. E. (2012). Fifteen years in the trenches: Auditor-client negotiations exposed and explored. *Accounting and Finance*, 52(1), 233–286. <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2012.00499.x>
- Sanoran, K. (L). (2020). What matters in cost of debt: Audit partner public-client specialization or busyness? *Managerial Auditing Journal*, 35(9), 1379-1399. <https://www.proquest.com/docview/2469910010>
- Shirom, A. (1989). Burnout in work prganizations. In C. L. Cooper & L. Robertson (Eds.). *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 25-48. <https://psycnet.apa.org/record/1989-97707-002>
- Shivdasani, A. (1993). Board composition, ownership structure, and hostile takeovers. *Journal of Accounting and Economics*, 16(1), 167–198. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(93\)90009-5](https://doi.org/10.1016/0165-4101(93)90009-5)
- Simon, D., & Francis, J. (1988). The effects of auditor change on audit fees: Tests of price cutting and price recovery. *The Accounting Review*, 63(2), 255–269. www.scrip.org/2439926
- Singh, H., Sultana, N., Islam, A., & Singh, A. (2022). Busy auditors, financial reporting timeliness and quality. *The British Accounting Review*, 54(3), 101080. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2022.101080>
- Stanley, J. D., & DeZoort, F. T. (2007). Audit firm tenure and financial restatements: An analysis of industry specialization and fee effects. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(2), 131-159. [10.1016/j.jaccpubpol.003](https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.003)
- Suzuki, K., & Takada, T. (2016). Do client knowledge and audit team composition mitigate partner workload? Paper presented at the 2017 American Accounting Association Auditing Section Midyear Meeting Maslach & Jackson. <http://ttokunaga.jp/JFA40/1009-8604-1-1.pdf>

- Sweeney, J. T., & Summers, S. L. (2002). The effect of the busy season workload on public accountants' job burnout. *Behavioral Research in Accounting*, 14(1), 223-245. DOI: [10.2308/bria.2002.14.1.223](https://doi.org/10.2308/bria.2002.14.1.223)
- Takada, T., Lau, D., Casterella, J. R., & Wong, N. (2021). There Is no 'I' in team: An analysis of audit partner narcissism from the team aspect. *International Journal of Auditing*, 25(3), 751-768. [10.1111/ijau.12247](https://doi.org/10.1111/ijau.12247)
- Toumi, F., Bouraoui, M. A., & Khelif, H. (2022). National culture and tax avoidance: A quantile regression analysis. *Arab Gulf Journal of Scientific Research*, 40(2), 196-211. doi.org/10.1108/AGJSR-05-2022-0047
- Tran, T. T. G., Nguyen, T. T., Pham, B. T. N., & Tran, P. T. T. (2023). Audit partner tenure and earnings management: Evidence from Vietnam. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, In Press. ssrn.com/4518057
- Vafeas, N. (1999). Board meeting frequency and firm performance. *Journal of Finance and Economics*, 53(1), 113-142. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(99\)00018-5](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(99)00018-5)
- Wan Hussin, W. N., Bamahros, H. M., & Shukeri, S. N. (2018). Lead engagement partner workload, partnerclient tenure and audit reporting lag: Evidence from Malaysia. *Managerial Auditing Journal*, 33(3), 246-266. DOI: [10.1108/MAJ-07-2017-1601](https://doi.org/10.1108/MAJ-07-2017-1601)
- Watson, P. J., Grisham, S. O., Trotter, M. V., & Bidermanb, M. D. (1984). Narcissism and empathy: Validity evidence for the narcissistic personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48(3), 301-305. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4803_12
- Watson, P. J., Morris, R. J., & Miller, L. (1998). Narcissism and the self as continuum: Correlations with assertiveness and hypercompetitiveness. *Imagination, Cognition, and Personality*, 17(3), 249-259. [10.2190/02WE](https://doi.org/10.2190/02WE)
- Whitworth, J. D., & Lambert, T. A. (2014). Office-level characteristics of the big 4 and audit report timeliness. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(3), 129-152. <https://doi.org/10.2308/ajpt-50697>
- Yarahmadi, J., & Gholamzadeh Ledari, M. (2024). CEO and CFO tenure coincidence and earnings quality: The moderating role of audit fees. *Financial Engineering and Securities Management*, 60(15), 188-172. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/1079161> [In Persian].
- Yeboah, E. N., Addai, B., & Appiah, K. O. (2023). Audit pricing puzzle: Do audit firm industry specialization and audit report lag matter? *Cogent Business & Management*, 10(1), 2172013. DOI: [10.1080/23311975.2023.2172013](https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2172013)